

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Náhrada škody na zdraví

Milena Krejčí

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Náhrada škody na zdraví“ zpracovala sama a veškeré prameny a informace, které jsem k práci využila, jsou citovány v poznámkách pod čarou a jsou rovněž uvedeny v seznamu použité literatury.

V Plzni dne 29. Března 2016

.....

Milena Krejčí

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla především poděkovat své rodině a přátelům za jejich velikou trpělivost a podporu při psaní této práce. Také bych chtěla poděkovat panu JUDr. Radkovi Spurnému za odborné vedení práce a cenné připomínky, rady a podněty, které mi poskytoval po dobu zpracovávání práce.

Obsah

1. Úvod	- 1 -
2. Škoda a nemajetková újma.....	- 3 -
2.1 Pojem škoda	- 3 -
2.2 Pojem nemajetková újma	- 4 -
2.2.1 Promlčení práva na náhradu škody a nemajetkové újmy	- 6 -
2.3 Prevence	- 7 -
2.4 Náhoda a okolnosti vylučující protiprávnost.....	- 9 -
2.4.1 Náhoda.....	- 9 -
2.4.2 Nutná obrana	- 10 -
2.4.3 Krajní nouze	- 10 -
2.5 Povinnost nahradit škodu	- 12 -
2.6 Ochrana přirozených práv člověka.....	- 14 -
3. Druhy náhrady újmy při ublížení na zdraví a při usmrcení.....	- 17 -
3.1 Ochrana života a zdraví.....	- 17 -
3.2 Způsob a rozsah náhrady	- 19 -
3.3 Majetková újma na zdraví	- 20 -
3.3.1 Účelně vynaložené náklady na péči o zdraví poškozeného a jeho domácnost.....	- 20 -
3.3.2 Náhrada za ztrátu na výdělku poškozeného	- 23 -
3.3.3 Náhrada za ztrátu na důchodu poškozeného	- 25 -
3.4 Nemajetková újma na zdraví.....	- 26 -
3.4.1 Bolestné	- 26 -
3.4.2 Ztížení společenského uplatnění	- 29 -
3.4.3 Další nemajetková újma (duševní útrapy).....	- 30 -
3.5 Majetková újma při usmrcení člověka	- 31 -
3.5.1 Náklady spojené s pohřbem	- 31 -
3.5.2 Náklady na výživu pozůstalých.....	- 32 -

3.5.3 Výživné pro další osoby	- 32 -
3.6 Nemajetková újma při usmrcení člověka	- 33 -
3.6.1. Duševní útrapy způsobené manželu, dětem, rodiči a jiným osobám blízkým	- 33 -
4. Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví	- 35 -
4.1 Preambule	- 36 -
4.1.1 Kompenzace bolesti	- 38 -
4.1.2 Kompenzace ztížení společenského uplatnění	- 39 -
5. Srovnání se starou úpravou	- 44 -
5.1 Zrušení vyhlášky Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 440/2001 Sb.	- 44 -
5.2 Další změny v oblasti náhrady škody	- 48 -
6. Závěr	- 53 -
Resumé	- 55 -
Seznam použitých zkratk	- 56 -
Seznam použité literatury	- 57 -
Odborné knihy	- 57 -
Odborné články	- 58 -
Rozsudky	- 59 -
Internetové zdroje	- 59 -
Právní předpisy	- 59 -

1. Úvod

Jak všichni víme, i stará lidová moudrost praví, že zdraví si nelze koupit. Což plně vystihuje jeho důležitost. Zdraví je totiž nejdůležitější hodnota lidského života, kterou bychom si měli chránit, pečovat o ni a nenechat si do ní zasahovat. Přesto jsou v životě situace, kdy se bohužel mnozí z nás neubrání újmě na svém zdraví a v horším případě i smrti svých blízkých, způsobené z cizího zavinění. Proto bychom také měli znát způsoby, jakými se můžeme účinně bránit proti tomu, kdo nám nebo našemu blízkému způsobí nějakou újmu na zdraví a jaká náhrada nám za to od něj přísluší.

Toto téma jsem si zvolila tedy nejen proto, že je velice aktuální a vždy bude, ale hlavně proto, že mě problematika týkající se zdraví, jeho odškodňování a lékařské právo jako celek opravdu velice zajímá. Možná to bude způsobeno i tím, že pocházím z lékařské rodiny a často jsem se tedy i v praxi s tímto oborem setkala. Troufám si říci, že v současné době je to velice lukrativní obor, který je perspektivní do budoucna, jelikož ne mnoho právních kanceláří se jím zabývá do hloubky, ale bere ho pouze jako vedlejší činnost.

V práci se nejprve pokusím vysvětlit, co je to obecně škoda a nemajetková újma a jaké jsou mezi nimi hlavní rozdíly. Poté se zaměřím na jednotlivé majetkové a nemajetkové druhy náhrady jak při újmě na zdraví, tak i při úmrtí. Tuto kapitolu se pokusím doplnit několika soudními rozhodnutími, abych problematiku lépe přiblížila. Jelikož je „nový“ občanský zákoník účinný teprve dva roky a soudy se většinou ještě obrací na úpravu účinnou před ním, bohužel neexistuje mnoho judikátů řídicích se již novou úpravou. Proto se ve své práci ve větší míře budu ještě obracet na judikáty řešené podle předchozí úpravy. Dále se také pokusím poskytnout alespoň drobnou komparaci se zahraničními úpravami, především s úpravou rakouskou. V předposlední kapitole se budu soustředit na „novou“ Metodiku Nejvyššího soudu České republiky k náhradě nemajetkové újmy na zdraví, která se snaží doplnit úpravu náhrady bolestného a ztížení společenského uplatnění v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“). V poslední kapitole, která bude věnována srovnání se starou občanskoprávní úpravou, nastíním, jaké přinesla rekonstrukce občanského práva, v oblasti nemajetkové újmy na zdraví, novinky, popř. co ze staré úpravy převzala.

V této práci budu využívat především odbornou literaturu, odborné články, judikaturu a často také české i zahraniční internetové zdroje.

2. Škoda a nemajetková újma

Ve starém občanském zákoníku se operovalo především s pojmem škoda. Dle nové úpravy je východiskem deliktní úpravy pojem újma. Je to širší pojem, pod jehož názvem se skrývá jak škoda (*majetková ztráta*), tak i *nemajetková ztráta*, která vznikla poškozenému.¹ Újmu můžeme tedy chápat jako ztrátu, kterou osoba utrpí na svém právem chráněném statku. Újma může vzniknout na **osobě**, tedy např. zlomená ruka, dále může dojít k újmě **na jejích právech** – např. ztráta dobrého jména a nakonec k újmě **na majetku**, př. zničený automobil.²

2.1 Pojem škoda

Škoda, neboli majetková (materiální) újma znamená, že v důsledku nějaké škodné události dojde k přímé ztrátě na majetku poškozeného. Také proto se pojem škoda používá v novém občanském zákoníku výhradně v souvislosti s majetkovou újmu, jelikož ta se dá vypočítat. Je to hodnota, o kterou byl majetek poškozeného snížen. Kromě ztráty na majetku může současně také dojít k jeho zmenšení (skutečná škoda) nebo k ušlému zisku. Dle nového občanského zákoníku tedy škůdce v důsledku svého protiprávního jednání musí poškozenému uhradit jak skutečnou škodu, tak i ušlý zisk.³

OZ upřednostňuje před finančním odškodněním tzv. navrácení v předešlý stav (*restitutio in integrum*). Pokud ovšem navrácení v předešlý stav není možné a poškozený požaduje uhrazení škody v penězích, pak je mu vyhověno.⁴

„ Škodu můžeme rozlišovat:

(a) podle poškozeného statku na:

(i) škodu na věci (zde lze dále rozlišovat věci s cenou zvláštní obliby a věci bez ceny zvláštní obliby);

(ii) škodu na majetku, u které můžeme dále rozlišovat škodu na způsobenou úbytkem majetku poškozeného a na škodu způsobenou rozšířením dluhů poškozeného;

¹ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). S. 18

² ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. S. 278

³ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). S. 18

⁴ ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 106

- (iii) škodu na životním prostředí;
- (iv) škodu na zvířeti; a
- (v) škodu na zdraví;
- (b) podle toho, co má škůdce nahradit:
  - (i) škodu skutečnou, která může spočívat v úbytku majetku poškozeného či v rozšíření dluhů poškozeného; a
  - (ii) ušlý zisk.“⁵

2.2 Pojem nemajetková újma

Téma mé diplomové práce souvisí především s tímto pojmem. Vedle škody může totiž poškozenému vzniknout také nemajetková (imateriální) újma. Dle § 2894 OZ povinnost nahradit někomu jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy materiální, tedy škody. Oproti tomu odstavec druhý tohoto ustanovení stanovuje, že pokud nebyla povinnost odčinit *nemajetkovou* újmu výslovně ujednána, je škůdce postižen pouze stanoví-li tak zvláštní zákon.⁶

Dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku se sice nadále vychází z koncepce „přednosti“ uhrazení majetkové újmy, zatímco nemajetková újma se hradí pouze v případech zvlášť stanovených jiným zákonem, přesto obecné předpoklady pro vznik povinnosti k uhrazení škody mají platit též pro vznik povinnosti k uhrazení nemajetkové újmy. Z toho důvodu většina ustanovení i nadále používá pojem škoda, s tím že, plyne-li z právního řádu povinnost uhradit nemajetkovou újmu, platí tato ustanovení i pro ni.⁷ To vyplývá i z druhého odstavce § 2894 OZ: „... V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadosti učinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.“⁸

Nemajetková újma se dá rozdělit na újmu na osobnostních právech poškozeného nebo na újmu na osobě jako takové. Nemajetková újma tedy nespočívá ve ztrátě na majetku, ale představuje zásah do osobnosti fyzické či právnické osoby. Do jejího zdraví, soukromí, cti, dobré pověsti, důstojnosti a jiných nehmotných statků, které jsou chráněny právem. Dalo by se říci, že

⁵ ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 107

⁶ § 2894 odst. 1, 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁷ ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. S. 1022

⁸ § 2894 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

nemajetková újma představuje jakoukoliv škodu, která nelze podřadit pod pojem majetkové škody, tedy to, co není přímou ztrátou na majetku nebo ušlým ziskem.

9

Podle nové právní úpravy je nemajetková újma spojována vždy s fyzickou osobou, to ovšem neznamená, že za jiných okolností nemůže být nemajetková újma způsobena i právnické osobě.¹⁰ Pokud se neoprávněný zásah do osobnosti fyzické osoby týká rovněž její spoluúčasti v právnické osobě, může se za fyzickou osobu tato právnická osoba dovolávat práva na ochranu osobnosti. Ovšem za jeho života pouze s jeho souhlasem.¹¹

Nemajetkovou újmu nelze, na rozdíl od škody, vyčíslit podle znaleckých posouzení. Je třeba každý případ posuzovat individuálně a využít několik hodnotících kritérií, mezi něž patří např. intenzita neoprávněného zásahu, dopad na poškozeného aj. Je také potřeba zohlednit vzájemné propojení nemajetkové újmy s újmou majetkovou, neboť důsledky nemajetkové újmy jsou často velice závažné a zasahují citelně i do majetkových poměrů poškozeného.¹²

Ustanovení § 2896 OZ vylučuje možnost škůdce se předem svým prohlášením zprostit uhradit újmu, kterou by mohl způsobit. Jeho prohlášení může být ovšem bráno jako určité varování před hrozícím nebezpečím. Příkladem mohou být často používané nápisy: „Pozor, kluzká podlaha!“, „Pozor, pes!“ aj. To tedy znamená, že tato upozornění nezavazují škůdce jeho odpovědnosti za způsobenou škodu.

Na druhé straně se nelze ani platně předem vzdát svého práva na náhradu újmy, ať už svým prohlášením, nebo ujednáním se škůdcem, pokud by újma byla způsobena úmyslně nebo z hrubé nedbalosti; nebo by zasáhla přirozená práva člověka; nebo pokud by ujednání omezovalo nebo vylučovalo právo slabší strany na náhradu újmy. K těmto ujednáním se nepřihlíží.¹³

---

⁹ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). S. 20

¹⁰ Tamtéž, Novotný, S. 20

¹¹ ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 117

¹² NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). S. 20

¹³ § 2898 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Ustanovení § 2899 OZ poukazuje na situace, kdy se osoba *neprozřetelně* vystaví nebezpečí, neznamená to nutně, že se vzdává svého práva na náhradu újmy.¹⁴ Toto ustanovení se inspiroje občanským zákoníkem Québecu. Existují situace, kdy na sebe osoba dobrovolně vezme riziko oběti, riskuje vlastní život, zdraví nebo majetek, a přesto to neznamená, že se svého práva na náhradu újmy vzdala, nebo že to její právo vylučuje. Typicky jsou to situace vzniklé při sportu, ale i další situace, se kterými se může každý setkat v běžném životě. Např. otec snažící se zachránit dítě z hořícího domu, který utrpí těžké popáleniny na celém těle, jelikož vběhne *neprozřetelně* do domu, aby své dítě zachránil. Právě výraz: „*neprozřetelně*“ v tomto ustanovení totiž zahrnuje ty situace, kdy osoba jedná nerozumně, ukvapeně, v afektu apod.¹⁵

2.2.1 Promlčení práva na náhradu škody a nemajetkové újmy

Pro počátek běhu promlčecí lhůty u náhrady škody je zásadní vědomost o škodě a o osobě povinné k její náhradě. Stejně pravidlo platí i pro náhradu újmy. Tomu se říká subjektivní promlčecí lhůta a trvá 3 roky. Strany si mohou nově ujednat i delší promlčecí lhůtu. Naopak, „ *nepřihlíží se kujednání kratší promlčecí lhůty, jde-li o právo na plnění vyplývající z újmy na svobodě, životě nebo zdraví nebo o právo vzniklé z úmyslného porušení povinnosti.* “¹⁶

Objektivní promlčecí lhůta u práva na náhradu škody nebo jiné újmy je nejpozději **deset let**. To neplatí, byla-li škoda nebo újma způsobena úmyslně. Potom je promlčecí lhůta nejpozději **patnáct let** ode dne vzniku škody nebo újmy. **Patnáct let** trvá i promlčení škody nebo újmy, která vznikla porušením povinnosti v důsledku příslibu nebo dání úplatku jiným osobám než poškozeným; popř. v důsledku vyžádání si úplatku od poškozeného. Pro nás je důležitý až třetí odstavec tohoto ustanovení, který stanovuje, že se tyto promlčecí lhůty pro právo vzniklé z újmy na svobodě, životě nebo zdraví **neuplatní**.¹⁷ To tedy znamená, že platí pouze tříletá (popř. delší, dohodnou-li se strany) subjektivní promlčecí lhůta, která počne běžet od zjištění totožnosti škůdce a vědomosti o vzniku újmy. Poškozený má v této lhůtě právo uplatnit nárok na přiměřené zadostiučinění za

¹⁴ § 2899 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁵ ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. S. 1022–1023

¹⁶ § 620 odst. 1, § 630 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁷ § 636 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

jeho újmu na zdraví, popř. usmrcení osoby blízké. Není tedy důležité, že od škodné události uběhne např. dvacet let.

„ V případě práva na život a důstojnost, jméno, zdraví, vážnost, čest, soukromí nebo obdobného osobního práva se promlčují jen práva na odčinění újmy způsobené na těchto právech. “¹⁸

Pokud se jedná o újmu na zdraví nezletilého, který není plně svéprávný, začne běžet promlčecí doba od okamžiku jeho plné svéprávnosti. V případě, že nezletilý nenabude plné svéprávnosti, počne lhůta běžet od okamžiku, kdy mu po dovršení zletilosti bude ustanoven opatrovník.¹⁹

Problematiku promlčení u nezletilých si můžeme názorně vysvětlit na následujícím smyšleném příkladu. Nezletilý žák základní školy byl při svém odchodu ze školy sražen autem na přechodu pro chodce. Řidič automobilu z místa odjel a neposkytl mu pomoc. Nezletilý utrpěl vážné poškození míchy a v důsledku toho je po celý život upoután na invalidní vozík. Přestože neznáme totožnost viníka nehody, jeho povinnost k náhradě škody a odčinění nemajetkové újmy se nepromlčí dříve, než se poškozený jeho totožnost dozví. Další podmínkou pro běh promlčecí lhůty je, že i když bude poškozený vědět totožnost řidiče, promlčecí **tříletá lhůta** nepočne běžet před dovršením jeho zletilosti. Pro nároky osob blízkých nezletilému běží samostatné promlčecí lhůty.²⁰

2.3 Prevence

Institut prevence spočívá na tom, že každý je povinen se chovat vzhledem k okolnostem tak, aby při svém konání nedůvodně nezpůsobil jinému újmu na jeho svobodě, životě, zdraví a majetku.²¹

Dále taky každý, kdo vytvořil nebezpečnou situaci nebo nad ní má kontrolu, má za povinnost, zakročit na ochranu jiného, vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života. Povinnost zakročit má také ten, kdo ví, že hrozící újma zjevně převyšuje možné následky, které by vznikly jemu,

¹⁸ § 612 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁹ § 622 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²⁰ ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 188

²¹ § 2900 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

pokud by se ji podle svých možností a schopností pokusil odvrátit.²² „ Práva a povinnosti zakročujícího i osoby, v jejímž zájmu bylo zakročeno, se posoudí podle ustanovení o nepřikázaném jednání.“²³

Dalším příkladem prevence je *oznamovací povinnost*. Tedy, že ten, kdo porušil právní povinnost, nebo ví, že ji v budoucnu poruší, má povinnost to bez zbytečného odkladu oznámit osobě, které by z tohoto porušení mohla vzniknout újma a sdělit jí případné následky. Potom nemá poškozený právo na uhrazení té újmy, na kterou byl upozorňován a které mohl předejít. Pokud ten, komu hrozí újma, proti ní přiměřeným způsobem nezakročí, nemůže požadovat náhradu za to, čemu mohl sám zabránit. V případě, že se jedná o vážné ohrožení, může požadovat po soudu, aby učinil vhodné opatření k zabránění vzniku takto hrozící újmy.²⁴ Notifikační povinnost má tedy především přínos pro poškozeného, který může sám učinit potřebné kroky k tomu, aby odvrátil, popř. minimalizoval dopad škodné události. Na rozdíl od předchozí úpravy v OZ se zakročení ze strany poškozeného neukládá jako povinnost, ale je na svobodném uvážení každého, jak naloží s tímto právem a se svým majetkem. To vyplývá ze zásady autonomie vůle a také z obecných ustanovení o právu vlastnickém. Na druhou stranu nevýhodou tohoto práva na zdržení se je, že pokud poškozenému vznikne újma, právě v důsledku jeho pasivity, potom nemá právo na náhradu této újmy v rozsahu, kterému mohl sám zabránit.²⁵

Dle důvodové zprávy k OZ vychází návrh obecných ustanovení prevence z jedné z nejdůležitějších právních zásad – *neminem laedere* (nikomu neškodit). Tato prevenční povinnost byla kodifikována také ve starém občanském zákoníku v paragrafu 415 a sloužila především k upevnění socialistického režimu. Úprava prevence byla ovšem kodifikována příliš široce a to vedlo v praxi k nepředvídatelným důsledkům pro společnost a k velké nejistotě. Z toho důvodu se OZ snaží problematiku vysvětlit podrobněji a přesněji. Každý případ musí být zkoumán jednotlivě z hlediska různých kritérií. Např. zda je mezi dotčenými osobami nějaký vztah, co se podle zvyklostí od jednající osoby očekává, s jakým zájmem osoba jedná a v jakém poměru je tento zájem k zájmu poškozené osoby;

²² § 2901 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²³ ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. S. 1024

²⁴ § 2902, § 2903 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²⁵ ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. S. 1024–1025

zda jsou pro konající osobu preventivní opatření dosažitelná a další. Dále návrh vychází z pojetí, že ten kdo jedná v soukromém styku, má jednat tak, aby nezpůsobil bezdůvodně újmu jinému. Ve slově bezdůvodná je schovaná samozřejmost, že ne vždy je jednajícím povinen nahradit poškozenému škodu, kterou způsobil svým oprávněným jednáním.²⁶

Při rekodifikaci institutu prevence autoři návrhu OZ vycházeli především ze zahraničních občanských kodexů např. québeckého, ruského, německého BGB aj. Dalším důležitým zdrojem pro rekodifikaci tohoto institutu byly i základní zásady, které mají prevenční význam v zahraničních právních systémech – např. jednání v souladu s dobrými mravy, objektivní dobrá víra, *neminem laedere* a také principy evropského deliktního práva. Nakonec tedy došlo, vzhledem k těmto zahraničním předlohám, při rekodifikaci k zúžení právní úpravy všeobecné prevenční povinnosti v OZ.²⁷

2.4 Náhoda a okolnosti vylučující protiprávnost

2.4.1 Náhoda

Dle paragrafu 2904 OZ musí nahradit újmu vzniklou náhodou ten, kdo dal k jejímu vzniku podnět. Především tak, že porušil příkaz anebo poškodil zařízení, které mělo újmě zabránit.²⁸

Toto ustanovení v předchozí úpravě chybělo, a proto se muselo v praxi vycházet především ze zásady *casum sentit dominus*. Jenže to vedlo v praxi k aplikačním nejasnostem a proto byla potřeba srozumitelná úprava této otázky. Úprava se inspirovala především vládním návrhem občanského zákoníku z roku 1937, jež koresponduje s úpravou v ostatních evropských kodexech.²⁹

Jak jsem již zmínila, v předchozí úpravě nebyl princip náhody upraven. Proto se v praxi vycházelo také ze zásady, že *náhoda postihuje toho, komu se přihodila*. O tuto zásadu opřel své rozhodnutí i Nejvyšší soud České republiky a na jejím základě zrušil rozhodnutí odvolacího soudu i soudu prvního stupně.³⁰

---

²⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. S. 1023–1024

²⁷ ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. S. 1024

²⁸ § 2904 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²⁹ ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. S. 1025

³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2006; sp. zn. 25 Cdo 65/2005

2.4.2 Nutná obrana

Nutná obrana patří mezi okolnosti vylučující protiprávnost. To znamená, že pokud někdo jedná v nutné obraně, neměl by nést následky za způsobenou újmu a neměl by být povinen ji uhradit. Ovšem existují i výjimky z nutné obrany, kdy je napadený povinen újmu uhradit, typickým případem je situace, kdy je obrana *zcela zjevně nepřiměřená* útoku. Dovolím si zdůraznit spojení slov zcela a zjevně, jelikož nestačí, aby byla obrana pouze zjevně nepřiměřená, nebo zcela nepřiměřená, musí být opravdu naprosto (zcela) očividné i pro ostatní osoby, že obrana byla zjevně nepřiměřená. Dle paragrafu 2905 OZ „ *Kdo odvrací od sebe nebo od jiného bezprostředně hrozící nebo trvajícím protiprávní útok a způsobí přitom útočnickovi újmu, není povinen k její náhradě. To neplatí, je-li zjevné, že napadenému hrozí vzhledem k jeho poměrům újma jen nepatrná nebo obrana je zcela zjevně nepřiměřená, zejména vzhledem k závažnosti újmy útočníka způsobené odvracením útoku.*“³¹

Aby se jednalo o nutnou obranu, musí být bezprostřední hrozba nebo trvání útoku *protiprávní*. A obrana proti tomuto útoku je nezbytná a *přiměřená* hrozící újmě. Na míru hrozící újmy musí být vždy pohlíženo v konkrétním případě a vzhledem k poměrům napadeného. Každý totiž přikládá věcem jinou důležitost. Např. pro většinu lidí by nemusela ztráta určité sumy napadeného znamenat nic vážného, přesto pro napadeného to může znamenat ztrátu jeho celoživotních úspor. Proto je velice důležité zkoumat každý případ zvlášť a v souvislostech. Dalším případem může být situace, kdy napadený jedná ve strachu, rozrušení a obavě, které sice nejsou objektivně odůvodněné, ale on si myslí, že jedná v nutné obraně. Typicky jsou to situace vyvolané ze žertu, v legraci, o čemž napadený neví a jedná proto, jakoby se jednalo o skutečnou hrozbu útoku. Tomu se říká tzv. *omluvitelné vzrušení myslí* a při posuzování, zda se jedná o nutnou obranu, se k němu přihlídně.³²

2.4.3 Krajiní nouze

Krajiní nouze je situace, kdy někdo odvrací přímo hrozící nebezpečí újmy jemu nebo někomu jinému. Potom není jednajícím povinen vzniklou újmu nahradit, pokud nebylo možno odvrátit nebezpečí jiným způsobem. To neplatí, pokud

---

³¹ § 2905 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³² ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. S. 1026

způsobil následek *zjevně stejně závažný nebo ještě závažnější* než je újma, která hrozila, s výjimkou, že by majetek i bez jeho jednání v takové nouzi podlehl zkáze. To popisuje případ, kdy začne hořet dům a je jasné, že od něj chytanou i okolní domy stojící ve stejné řadě, proto majitel vedlejšího domu strhne dům veprostřed, aby zachránil svůj dům a další domy.³³ Další podmínkou, kterou je třeba splnit, aby se jednalo o krajní nouzi, je, že nesmí nebezpečí vyvolat sám jednající na základě svého přičinění.³⁴

Ten, kdo odvracel hrozící újmu, má právo na náhradu svých účelně vynaložených nákladů a také na náhradu újmy, která mu v souvislosti s jednáním vznikla. Náhradu může jednající požadovat pouze do výše přiměřené tomu, čemu sám zabránil a to i po tom, v jehož zájmu jednal.³⁵

Krajní nouze je v podstatě situace, kdy se snažíme odvrátit hrozící nebezpečí, které nelze odvrátit bez způsobení určité újmy, jež musí být ale menší než ta, co hrozí. Nebezpečí musí hrozit bezprostředně, nemůže jít o nějaký opakovaný, trvalý stav. Základním předpokladem jednání v krajní nouzi je *princip proporcionality*. Tedy, že vzniklý následek není zjevně stejně závažný nebo ještě závažnější, než ten co hrozil. Proporcionalita se poté posuzuje tak, že se porovnávají hodnoty, jejichž ztráta hrozila a hodnoty, které byly obětovány. To znamená, že pokud někdo v úmyslu zachránit svůj vlastní život, obětuje majetek, jedná správně a proporciálně. Kdežto pokud v úmyslu zachránit svůj život, obětuje cizí lidský život, nejedná se o proporcionalitu. V tom se krajní nouze zásadně liší od nutné obrany, jelikož při nutné obraně je, při naplnění určitých podmínek, beztrestné i zabití útočnicka. Dalším předpokladem pro vyloučení protiprávnosti činu je to, že jednající odvrací nebezpečí, které sám nevyvolal. Pokud situaci a útok sám vyvolá, nemůže se potom dovolávat zproštění náhrady škody, kterou způsobil při své obraně. V krajní nouzi je způsobeno hrozící nebezpečí většinou něčím jiným, než způsobitou osobou. Především se jedná o neovladatelné přírodní jevy, jako je povodeň, požár, vichřice, lavina aj. Může se ale jednat i o útok zvířete.³⁶

---

³³ ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. S. 1026

³⁴ § 2906 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³⁵ § 2908 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. S. 1026

I v případě krajní nouze musí být přihlédnuto k tzv. omluvitelnému vzrušení mysli. Tedy musíme brát při řešení jednotlivého případu v potaz osobní situaci toho, kdo se ocitl v nouzi, jeho potřebu rychlého bezprostředního rozhodnutí, jednání pod tlakem a ve stresu aj. Tomu, kdo situaci potom hodnotí s odstupem a v klidu, se může zdát jednání napadeného nepřiměřené, ale je důležité se vžít do osoby napadeného a představit si, jak bychom se v bezprostředním ohrožení zachovali my.³⁷ V tomto případě mě napadá staré české pořekadlo, že: „ Po bitvě je každý generál!“, které se dá na tuto problematiku výborně aplikovat.

2.5 Povinnost nahradit škodu

Nově musíme rozlišovat, zda škůdce porušil povinnost stanovenou zákonem, nebo vyplývající ze smlouvy. Smlouva vytváří mezi stranami pevnější pouto a počítá se s tím, že budou strany plnit své povinnosti řádně a včas. Proto je povinnost k náhradě újmy vyplývající ze smlouvy ke škůdci výrazně přísnější. Základním rozdílem mezi nimi je, že pokud škůdce poruší povinnost vyplývající ze zákona, vyžaduje se z jeho strany zavinění. V případě smluvní povinnosti není jeho zavinění vyžadováno.³⁸

V § 2910 je popsáno porušení povinnosti vyplývající ze zákona tak, že: „*škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.*“³⁹ Ke vzniku povinnosti nahradit újmu jsou potřeba čtyři předpoklady, jimiž jsou: **vznik újmy, protiprávní čin, příčinná souvislost a zavinění.** OZ předpokládá zavinění v nedbalostní formě⁴⁰. Je nutné, aby újma byla následkem porušení zákona, tedy aby mezi nimi byla příčinná souvislost. „*Příčinná souvislost je dána tehdy, jestliže škodná událost skutečně způsobila škodu, o jejíž náhradu jde.*“⁴¹ Existence příčinné souvislosti musí být u soudu

³⁷ ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. S. 1026–1027

³⁸ ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. S. 280

³⁹ § 2910 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁰ Tzv. domněnka nedbalosti dle § 2911 a § 2912 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴¹ VOJTEK, Petr, ed. *Přehled judikatury ve věcech náhrady škody*. Praha: ASPI, 2006. 711 s. Judikatura. S. 85

bezpečně prokázána. Je to jednoduché, pokud ji poškozený prokáže, získá plnou náhradu, pokud ne, nedostane nic. Ovšem i Ústavní soud se ve svém nálezu⁴² přiklonil k názoru, že ve skutkově složitějších případech, mají soudy přijmout příznivější způsob prokazování příčinné souvislosti pro poškozeného. Aby došlo k újmě daným způsobem, v daném místě i čase, je tedy potřeba, aby byl porušen zákon. S touto podmínkou si vystačíme v jednoduchých případech. V praxi ovšem nastávají situace, kdy současně působí několik podmínek vedle sebe, a my nedokážeme určit, která z nich je tou přesnou příčinou vzniku újmy. Např. Dva chlapci házejí z balkonu svého domu pro zábavu kameny na ulici. V tu chvíli projde pod balkonem paní, kterou kámen zraní do hlavy. Problémem je, že my nedokážeme zjistit, který z chlapců daný kámen zrovna hodil. Víme tedy s jistotou, že byl porušen zákon a v důsledku toho vznikla újma, ovšem už nevíme mezi kterým porušením zákona a újmou vznikl příčinný vztah. Občanský zákoník toto vyřešil v § 2915 odst. 1 tak, že oba chlapce považuje za škůdce a mají solidární povinnost k náhradě způsobené újmy (společně a nerozdílně).⁴³

Pokud škůdce poruší svou povinnost, která mu vyplývá ze smlouvy, musí nahradit druhé straně nebo jiné osobě škodu, která jí v důsledku toho vznikla. Tento typ povinnosti, jak již bylo řečeno výše, je přísnějším. Nehledí se na zavinění škůdce. Ovšem je možné, aby se za určitých okolností této povinnosti škůdce zprostil. A to pouze v případě, že mu bez jeho vůle v plnění jeho povinnosti zabránila nepředvídatelná, mimořádná a nepřekonatelná překážka trvalého nebo dočasného rázu.⁴⁴ Nejčastěji to zřejmě budou události způsobené tzv. **vis maior**, neboli vyšší mocí. Tu mohou představovat různé živelní pohromy, nepředvídatelné události jako je válka, převrat, embargo, nebo jednání třetích osob, jako je loupež, stávky a další. Škůdce se ovšem nezprostit své odpovědnosti, pokud bude tvrdit, že záplavy, které mu znemožnily vykonání jeho povinnosti, byly nepředvídatelné, když je všeobecně známo, že tuto oblast pravidelně postihují. Překážka ke splnění povinnosti musí být též nepřekonatelná, to

---

⁴² Nález Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008 sp. zn. I. ÚS 1919/08

⁴³ ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. S. 280–282

⁴⁴ § 2913 odst. 1, 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

znamená, že škůdce se neliberuje ze splnění této povinnosti, pokud mu k překonání překážky stačí „pouze“ vynaložit větší úsilí.⁴⁵

Ve vztahu k příčinné souvislosti u škody na zdraví se Nejvyšší soud vyslovil tak, že: „*příčinná souvislost mezi léčebným postupem, který nebyl lege artis, a škodou na zdraví pacienta musí být najisto postavena a důkazní břemeno nese žalobce.*“⁴⁶ To znamená, že nestačí pouhá pravděpodobnost. **Lege artis** je důležitý pojem, který je chápán většinou jako povinnost lékaře postupovat při poskytování svých služeb odborně a správným způsobem. NS také v jednom ze svých rozhodnutí poznamenal, že je třeba vždy zkoumat, zda by ke stejnému následku nedošlo, pokud by lékař zvolil jiný postup.⁴⁷

2.6 Ochrana přirozených práv člověka

Abych se mohla plně věnovat další kapitole své diplomové práce, musím ještě osvětlit, co jsou to přirozená práva člověka a jaká ochrana je jim dle OZ poskytována.

Dle § 2956 OZ, vznikne-li poškozenému újma na jeho přirozeném právu, které je chráněné prvou částí OZ, má škůdce povinnost nahradit mu vzniklou škodu i nemajetkovou újmu, kterou svým jednáním zavinil. Dále má povinnost odčinit i duševní útrapy, které poškozenému způsobil, jako nemajetkovou újmu.⁴⁸

Občanský zákoník obsahuje v obecných ustanoveních, na rozdíl od předchozí úpravy, pouze dva nároky na ochranu osobnosti. Jsou to nárok **zdržovací** a **odstraňovací**. Zdržovací nárok znamená, že se poškozený může domáhat, aby škůdce od neoprávněného zásahu upustil. Odstraňovací nárok znamená, že může po škůdci též požadovat, aby odstranil škodlivý následek a obnovil stav, jež tu byl před zásahem do jeho osobnosti.⁴⁹

Při určování výše a způsobu **přiměřeného zadostiučnění** se postupuje tak, aby „*byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné. Jimi jsou úmyslné*

---

⁴⁵ ELIÁŠ, Karel. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. S. 283

⁴⁶ VOJTEK, Petr, ed. *Přehled judikatury ve věcech náhrady škody*. Praha: ASPI, 2006. 711 s. Judikatura. S. 82

⁴⁷ Tamtéž, S. 82

⁴⁸ § 2956 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁴⁹ § 82 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a VÍTOVÁ, Blanka, DOHNAL, Jakub a KOTULA, Jan. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví*. 1. vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2015. 335 stran. Právo. S. 215

způsobení újmy, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužití závislosti poškozeného na škůdci, násobením účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost, nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody. Vezme se rovněž v úvahu obava poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, pokud takovou obavu hrozba nebo jiná příčina vyvolala.“⁵⁰

OZ v případě určení výše přiměřeného zadostiučinění přinesl několik vodítek, které nám k jeho stanovení pomohou. Tato vodítka jsou použitelná i pro trestní soudy, jelikož dle § 228 TR musí obžalovaný nahradit jak majetkovou škodu, tak i nemajetkovou újmu v penězích, popř. vydat bezdůvodné obohacení. Další novinkou, kterou se inspiroval OZ v anglo-americkém právním systému, je zakotvení prvků sankční náhrady (tzv. punitive damages). Jedním z vodítek k určení výše a způsobu náhrady újmy je **forma zavinění**. Tedy, zda škůdce jednal v úmyslu přímém či nepřímém; nebo v nedbalosti vědomé či nevědomé. Forma zavinění má význam především v trestním a správním právu, ovšem v občanském právu, má právě v případě náhrady nemajetkové újmy také velký význam. Pokud škůdce totiž jednal v úmyslu, ať už v přímém či nepřímém, způsobit jinému nemajetkovou újmu, bude to mít vliv na určení výše náhrady nemajetkové újmy tak, že **se zvýší**. Jednou z dalších okolností, která je pro nás důležitá z hlediska určení náhrady újmy je, **obava poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví**. Tato okolnost je opět důvodem ke zvýšení náhrady újmy. Důležité je zdůraznit, že není potřeba, aby k vážnému poškození na zdraví nebo ztrátě života opravdu došlo, stačí již pouhá obava. Ovšem, ta musí být prokazatelně **důvodná**. Na definici vážného poškození zdraví se dají obdobně aplikovat kritéria z trestního práva.⁵¹ Dle ustanovení § 122 odst. 2 TrZ se považuje za těžkou újmu na zdraví vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Těžkou újmu na zdraví se rozumí – „*zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění,*

---

⁵⁰ § 2957 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵¹ VÍTOVÁ, Blanka, DOHNAL, Jakub a KOTULA, Jan. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. 1. vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2015. 335 stran. Právo. S. 218 – 221

*vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy, nebo delší dobu trvající porucha zdraví.*⁵²

---

⁵² § 122 Zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

3. Druhy náhrady újmy při ublížení na zdraví a při usmrcení

V této kapitole své diplomové práce už se budu plně věnovat hlavnímu tématu práce. Tedy, jaká náhrada náleží dle OZ poškozenému a jeho osobám blízkým v případě, že mu je způsobena újma na zdraví.

3.1 Ochrana života a zdraví

Život je sice nejvyšším právním statkem, ale jeho porušení v deliktním právu se dostává menšího významu než třeba v právu trestním. Je to z důvodu toho, že pokud člověk zemře, nevznikají přímé nároky jemu, ale pouze jeho blízkým osobám. To znamená, že pokud zemřelý neměl žádné blízké osoby, ani osoby, kterým byl povinen poskytovat výživu, může nastat situace, že škůdce bude muset nahradit jenom náklady pohřbu. S ochranou lidského života je nerozlučně spjata i ochrana jeho zdraví.⁵³

Definici zdraví bychom našli v preambuli dokumentu o založení Světové zdravotnické organizace - **WHO**. „*Health is a state of complete physical, social and mental well-being, and not merely the absence of disease or infirmity ... Health is a fundamental human right, recognized in the Universal Declaration of Human Rights (1948).*“⁵⁴ To v překladu znamená, že zdraví je stavem celkové tělesné, sociální a duševní pohody, a nikoli pouze nepřítomností nemoci nebo slabosti. Zdraví je základním lidským právem, uznaným ve Všeobecné deklaraci lidských práv z roku 1948.

Jelikož je život i zdraví člověka jednou z nejdůležitějších, dle mého názoru dokonce nejdůležitější, hodnot lidského života, je potřeba je dostatečně chránit a při jejich poškození poskytovat adekvátní náhradu. Ovšem nesmí se jednat o poškození zdraví, které není příliš podstatné a nenáleží za něj náhrada, jelikož je každý člověk povinen ho normálně snášet – př. šrám, modřina, odřenina, bolest hlavy aj.

Ochrana těchto dvou právních statků se nachází v několika právních předpisech a jejich ustanoveních. V listině základních práv a svobod se nachází

---

⁵³ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1515

⁵⁴ Preambule dokumentu o založení WHO, která definuje pojem „zdraví“ Dostupné z: <http://www.who.int/trade/glossary/story046/en/>

několik velice podstatných ustanovení. Především je to článek 6 LZPS, který hovoří o tom, že: „ *Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením. Nikdo nesmí být zbaven života. Trest smrti se nepřipouští. Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.*“⁵⁵ V článku 31 téhož předpisu je znovu zdůrazněno, že „*každý má právo na ochranu zdraví.*“⁵⁶ Dále bychom, už přímo v rovině soukromoprávní, našli několik důležitých zásad podporujících ochranu života a zdraví. Je to především zásada vyskytující se hned na začátku OZ, že „*každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí.*“⁵⁷ Dalším pravidlem je dle § 81 OZ to, že osobnost člověka je chráněna včetně všech jeho přirozených práv. Zejména se jedná o jeho život, zdraví, důstojnost aj.

Člověk má právo na duševní a tělesnou integritu. Nikdo proto nesmí, mimo případy stanovené zákonem, zasahovat do integrity jiného bez jeho souhlasu, jenž musí být udělen s vědomím o případných důsledcích zásahu. Nepřihlíží se k souhlasu udělenému dotčenou osobou o tom, aby jí byla způsobena závažná újma. Výjimkou jsou případy, kdy je tento zásah nutný k zachránění jejího života nebo zdraví.⁵⁸ Lidský život má tedy dvě složky. Tělesnou a duševní. Obě tyto části mohou být při ublížení na zdraví zasaženy. Dochází k porušení jejich normálních funkcí, což znesnadňuje obvyklý způsob života poškozeného. A to se poté projevuje jak v materiální rovině, tak i v rovině imateriální.⁵⁹

Dle § 2958 OZ platí, že pokud se škůdce dopustí ublížení na zdraví na poškozeném, je povinen odčinit mu vzniklou újmu peněžitou částkou, která plně vyvažuje vytrpěné bolesti a jiné nemajetkové újmy. Pokud poškozenému v souvislosti s újmou na jeho zdraví vznikla také překážka pro lepší budoucnost, je povinen mu škůdce uhradit i ztížení společenského uplatnění. V případě, že

---

⁵⁵ Čl. 6 zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

⁵⁶ Čl. 31 zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

⁵⁷ § 3 odst. 2 písm. a) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵⁸ § 93 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵⁹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1705–1706

nelze výši náhrady přesně určit, přistoupí se ke stanovení výše dle zásad slušnosti.

60

Nový občanský zákoník myslí také na manžela, rodiče, děti a další osoby blízké poškozenému, které v souvislosti se smrtí nebo zvláště závažným ublížením na zdraví poškozeného utrpěli velké duševní útrapy. Škůdce je povinen jejich utrpení odčinit peněžitou náhradou. Pokud opět nelze výše náhrady přesně zjistit, zjistí se dle zásad slušnosti.⁶¹

3.2 Způsob a rozsah náhrady

OZ dává při odškodňování přednost uvedení do původního stavu, pouze pokud to není možné, nebo o to výslovně poškozený požádá, nahrazuje se škoda v penězích. U nemajetkové újmy se naopak upřednostňuje tzv. **přiměřené zadostiučinění**, které musí být poskytnuto v penězích. Nebo jiným způsobem, který zajistí přiměřené a skutečné nahrazení způsobené újmy.⁶² Jiným vhodným způsobem by mohla být dle mého názoru např. veřejná omluva ve sdělovacích prostředcích.

K vyplacení náhrady nemajetkové újmy při ublížení na zdraví zásadně dochází **jednorázově**. U ztížení společenského uplatnění můžeme ovšem, ve výjimečných případech, vzít v potaz fakt, že v průběhu času se stav poškozeného zhoršuje a je třeba mu přiznat další peněžní částku.⁶³

Soud může náhradu škody přiměřeně snížit, vezme-li v úvahu především to, jak ke škodě došlo, přihlédně-li k majetkovým a osobním poměrům škůdce a také k poměrům poškozeného. Ovšem náhrada škody nelze snížit, pokud byla škoda způsobena úmyslně. Snížení náhrady škody se také nepoužije pro příslušníka určitého stavu nebo povolání, který porušil svým jednáním odbornou péči.⁶⁴

Pokud byla škoda způsobena úmyslným trestným činem, z kterého škůdci vznikl určitý majetkový prospěch, může soud na návrh poškozeného nařídít uspokojení škůdce z věcí, které škůdce nabyl za tento majetkový prospěch, i když

---

⁶⁰ § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶¹ § 2959 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶² § 2951 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶³ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1710

⁶⁴ § 2953 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

jinak nepodléhají výkonu rozhodnutí. S tím samozřejmě souvisí, že škůdce nesmí s věcmi uvedenými v rozhodnutí až do uspokojení poškozeného disponovat.⁶⁵

Paragraf 2955 OZ hovoří o tzv. *moderačním právu soudu*, tedy že pokud nelze přesně určit výši náhrady škody, může ji podle spravedlivého uvážení skutečností případu stanovit soud.

3.3 Majetková újma na zdraví

3.3.1 Účelně vynaložené náklady na péči o zdraví poškozeného a jeho domácnost

Dle OZ hradí škůdce náklady účelně vynaložené na péči o poškozeného, jeho zdraví a domácnost tomu, kdo je vynaložil. Ten také může požadovat po škůdci **složení přiměřené zálohy** na tyto náklady.⁶⁶ Možnost požadovat složení zálohy bude do budoucna velice přínosná především v případě drahé léčby, která není hrazena ze zdravotního pojištění.⁶⁷

Pokud je poškozený v důsledku těžkého poškození zdraví odkázán na pomoc jiné osoby, může využít péče pečovatelských zařízení popř. se spolehnout na pomoc příbuzných. Ovšem v případě pomoci ze strany příbuzných poškozeného není možné očekávat, že o něj budou pečovat neomezeně a bezplatně. K uplatnění nákladů na péči o poškozeného a jeho domácnost je aktivně legitimován ten, kdo náklady poskytl. Otázkou je, jak určit výši nákladů, které vzniknou příbuznému v souvislosti s péčí o poškozeného. To lze prokázat doložením ceny pečovatelských služeb, které se nachází v místě, kde poškozený žije; popř. lze využít vyhlášky č. 505/ 2006 Sb. Ministerstva práce a sociálních věcí, která upravuje odměňování pracovníků poskytujících pečovatelskou službu.⁶⁸

Předpokládá se, že praxe se bude především zabývat tím, zda by nebylo vhodné snížit případnou náhradu nákladů na péči o příspěvek na péči poskytovaný na základě zákona o sociálních službách. Účelem příspěvku na péči je to, že si

---

⁶⁵ § 2954 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶⁶ § 2960 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁶⁷ VÍTOVÁ, Blanka, DOHNAL, Jakub a KOTULA, Jan. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. 1. vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2015. S. 238

⁶⁸ VÍTOVÁ, Blanka, DOHNAL, Jakub a KOTULA, Jan. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. 1. vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2015. S. 239

poškozený může zvolit způsob, jakým o něj bude postaráno a z příspěvku pak danou péčí zaplatit. Pomocí tohoto příspěvku se vlastně stát podílí na tom, aby byly dostatečně zajištěny sociální služby a jiná pomoc při zvládnání základních potřeb k životu osob, které jsou závislé na pomoci třetí osoby. To znamená, že jak příspěvek na péči, tak náhrada nákladů spojených s péčí o osobu poškozenou a její domácnost, mají stejný účel. Z tohoto důvodu by měla být případná náhrada nákladů dle OZ snížena o příspěvek na péči dle zákona o sociálních službách.⁶⁹

Ústavně konformním výkladem nároku na náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením dle § 449 odst. 1 a 3 starého občanského zákoníku se zabýval Ústavní soud ve svém **nálezu ze dne 24. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 870/14**. Právě tento případ jsem si vybrala z toho důvodu, že ačkoliv se řídí starou úpravou, na konci nálezu Ústavního soudu se dozvíme, že se soud současnou úpravou částečně také inspiroval, minimálně na ni upozornil a ztotožnil se s ní, což mě zaujalo. Toto přinejmenším poukazuje na to, že nová úprava je v mnoha směrech ohledně náhrady škody na zdraví opravdu přínosná.

V této ústavní stížnosti se domáhali rodiče nezletilého chlapce zrušení rozsudku Nejvyššího soudu pro rozpor s ústavně garantovaným právem na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 LZPS. Pokusím se stručně celou situaci nastítnit, Předmětem řízení před obecnými soudy byla žaloba o náhradu účelně vynaložených nákladů s péčí o svého nezletilého syna, který je těžce zdravotně postižený, z důvodu chybného porodu v Krkonošské nemocnici ve Vrchlabí. Okresní soud v Trutnově, jako soud prvního stupně prokázal odpovědnost nemocnice za škodu v tomto případě a rozsudkem uložil povinnosti k zaplacení částky 253 750 Kč. Rodiče poškozeného se později obrátili na soud s požadavkem náhrady nákladů léčení vůči nemocnici a byla požadována částka 891 162 Kč. Městský soud v Praze potvrdil mezitímní rozsudek soudu prvního stupně o opodstatněnosti žalobního nároku. Žalovaná nemocnice se dovolala k Nejvyššímu soudu a ten rozsudek odvolacího soudu v potvrzujícím výroku zrušil. Nejvyšší soud se odvolal na to, že platná občanskoprávní úprava neumožňuje odškodnění jiných nákladů spojených s péčí o poškozeného a jeho domácnost. To, že žalobce poskytuje péči poškozenému, neznamená, že vynaloží náklady ve smyslu § 449

---

⁶⁹ VÍTOVÁ, Blanka, DOHNAL, Jakub a KOTULA, Jan. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. 1. vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2015. S. 239-240 a § 7 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

odst. 3 občanského zákoníku. Poté Městský soud v Praze, na základě právního názoru Nejvyššího soudu, změnil mezitímní rozhodnutí soudu prvního stupně a žalobu zamítl. Posléze Nejvyšší soud zamítl dovolání ze strany žalobců. To odůvodnil tak, že „ žalobci v souvislosti s péčí o zdravotně postiženého syna přímo nevynaložili náklady, jejichž náhrady se domáhají, a k uplatnění nároku na náhradu nákladů spojených s péčí o poškozeného syna nejsou aktivně věcně legitimováni. Dovolacím soudem bylo uvedeno, že judikatura Ústavního a Nejvyššího soudu se shoduje v právním názoru, že osoby poskytující poškozenému péči po skončení léčby právo na peněžní náhradu za tuto péči podle rozhodné právní úpravy **nemají**.“⁷⁰ Také se opřel ve svém zamítavém rozhodnutí o dřívější usnesení Ústavního soudu, ve kterém soud uvedl, že žalobce by byl aktivně věcně legitimován k uplatnění nároku na náhradu nákladů spojených s péčí o nesoběstačnou osobu a její domácnost pouze v případě kumulativního splnění **dvou podmínek**. Za prvé, jednalo by se o náklady léčení a za druhé, žalobce by musel přímo doložit, že je na léčení poskytl ze svého.⁷¹

Celý případ vyústil tak, že stěžovatelé podali ústavní stížnost a v ní položili Ústavnímu soudu otázku, zda je spravedlivé, že osoba, která v podstatě obětuje celý svůj život i volný čas na pečování o svého těžce zdravotně postiženého syna, jemuž způsobil tuto újmu škůdce, nemá nárok na náhradu škody. Zda by neměla mít vůči škůdci alespoň nárok na přiznání odměny ve výši, která je poskytována i profesionálním pracovníkům pečovatelské služby, ačkoliv nevynakládá žádné peněžité náklady při péči o poškozeného. Ústavní soud se k tomu vyjádřil následovně: „ *Pojmem léčení se pro legitimní výklad práva a nároku na náhradu nákladů v souvislosti s léčením poškozené osoby podle § 449 odst. 1 a odst. 3 obč. zák. rozumí nejen obnovení nebo zlepšení zdravotního stavu poškozeného, nýbrž i **stabilita zdraví** poškozeného. Účelem péče o poškozenou osobu je i zachování konstantního stavu poškozeného, který s ohledem na poskytování péče není zhoršován. Bez péče o poškozenou osobu by mohlo nastat zhoršení zdraví, nebo i ztráta života člověka. I zachování zdravotního stavu poškozeného je proto ukazatelem, který musí být brán v potaz v rámci rozhodování o náhradě účelně vynaložených nákladů spojených s léčením. V souvislosti s péčí o poškozeného vzniká škoda, která se u osob blízkých může*

⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 24. 8. 2015 sp. zn. I. ÚS 870/14

⁷¹ Usnesení ÚS ze dne 20. 3. 2013 sp. zn. II. ÚS 2963/12

projevovat omezenými možnostmi pracovního uplatnění, sníženým výdělkem, zmenšením časového prostoru pro odpočinek nebo vyšší psychickou a fyzickou únavou. Sociální dávky placené z titulu veřejnoprávních norem nemusí být v tomto ohledu dostatečnou kompenzací vynaložených nákladů. Ústavní soud konstatuje, že není žádoucí, aby bylo na osoby blízké přeneseno břemeno důsledků újmy na zdraví poškozeného v neúměrném rozsahu, a škůdce tak byl zcela osvobozen od povinnosti nahradit náklady péče o poškozeného, pokud byly vynakládány - ve větší, leč nezbytné míře - rodinou poškozeného. Mnohdy je poškozený v takovém zdravotním stavu, že nemá způsobilost k provedení volby péče o svou osobu. Je proto na zákonných zástupcích (rodičích nebo opatrovnících) zvolit způsob péče o poškozeného, tj. osobní výkony, nebo vynakládání peněžních prostředků na profesionální ošetřovatele apod. Pokud by osoby blízké osobně pečovaly o poškozeného bez nároku na náhradu, bylo by to často nepřiměřeným břemenem.“

Dále Ústavní soud konstatoval, že pro vznik nároku na náhradu nákladů není podstatné, zda byli materiální či osobní povahy. Proto jsou rodiče poškozeného oprávněni požadovat, za osobní péči o poškozeného, náhradu ve výši částky, která se platí za odbornou pečovatelskou službu. Nakonec Ústavní soud podal velice důležitou informaci o tom, že tento právní postup již obsahuje nová právní úprava (tedy současný OZ), která v § 2960 uvádí, „*že mají být nahrazovány účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví poškozeného a s péčí o osobu nebo domácnost poškozeného, což lépe vystihuje **nárok osob blízkých na náhradu**. Náklady se nahradí tomu, kdo je vynaložil. Ústavním soudem tímto není deklarováno, že by nová právní úprava mohla být aplikována i na nyní řešenou věc, s ohledem na princip časové působnosti a zákaz retroaktivity. Obecnými soudy ovšem musí být právo vykládáno ústavně konformně a v souladu s legitimním očekáváním účastníků řízení. Toliko v tomto případě je možno dosáhnout spravedlivého výsledku sporu.“⁷² Na základě výše uvedeného tedy Ústavní soud zrušil rozhodnutí Nejvyššího soudu a vrátil věc obecnému soudu, aby stanovil, na základě vyslovených principů, odpovídající náhradu za náklady spojené s léčením.*

3.3.2 Náhrada za ztrátu na výdělku poškozeného

Ztráta na výdělku je hrazena škůdcem poškozenému ve formě peněžitého důchodu po dobu jeho pracovní neschopnosti z důvodu nemoci. Výše peněžitého

---

⁷² Nález Ústavního soudu ze dne 24. 8. 2015 sp. zn. I. ÚS 870/14

důchodu se určí tak, že se od průměrného výdělku poškozeného před způsobenou újmou odečte to, co dostal poškozený podle jiného právního předpisu jako náhradu za nemoc, či úraz. Tuto náhradu v praxi představují zejména dávky z nemocenského pojištění.⁷³

Náhrada za ztrátu na výdělku nenáleží pouze zaměstnaným poškozeným, ale také žákům nebo studentům. A to ode dne, kdy měla skončit jejich povinná školní docházka, studium nebo příprava na budoucí zaměstnání. Náhrada jim náleží po dobu, o kterou se v důsledku újmy na zdraví jejich povinná školní docházka, studium popř. příprava na zaměstnání prodloužily. Dále také po dobu neschopnosti z důvodu újmy. A v případě, že následkem újmy vzniklo žákovi nebo studentovi zdravotní postižení, které brání **úplnému** zapojení do pracovního procesu, pak po dobu jeho trvání. Náhrada také náleží žákovi nebo studentovi, pokud mu jeho zdravotní postižení brání **v částečném** zapojení do výdělečné činnosti, ovšem pokud vlastní vinou nemešká možnost si vydělávat pro něj vhodnějším způsobem.⁷⁴

Pokud poškozený vydělává nebo pobírá invalidní důchod, je vůči škůdci také oprávněn požadovat za způsobení újmy na zdraví určitou náhradu za ztrátu na jeho výdělku ve formě peněžitého důchodu. Určí se jako rozdíl mezi výdělkem poškozeného před vznikem úrazu či nemoci a výdělkem, který pobírá po ukončení pracovní neschopnosti spolu s případným invalidním důchodem. Jestliže došlo v důsledku ublížení na zdraví ke zvýšeným potřebám poškozeného, je povinen škůdce mu uhradit peněžitý důchod i vzhledem k těmto zvýšeným potřebám. Jelikož se v čase samozřejmě potenciální budoucí výdělky poškozeného mění, je třeba přihlídnout při stanovení peněžitého důchodu také k této okolnosti. Tedy, jak se zvyšují výdělky v daném oboru, popř. jaký by mohl být podle rozumného očekávání pravděpodobný růst výdělku poškozeného, pokud by nedošlo k újmě na jeho zdraví.⁷⁵ „ *Kritéria pro zvyšování peněžitého důchodu jsou určena značně vágním způsobem. Bude proto čistě na výkladu soudu, jak se k těmto pojmům*

---

⁷³ ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 123

⁷⁴ § 2962 odst. 2 a) až d) zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁷⁵ ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 124

*postaví. Navyšování vzhledem ke změnám, které nastaly ve vývoji mzdové úrovně, nařízením vlády OZ nepředpokládá.*⁷⁶

3.3.2.1 Zvýšení peněžitého důchodu za ztrátu na výděлку z důvodu vynaložení většího úsilí nebo větší námahy, které by nemusel poškozený, nebýt škodné události, vynaložit

Jestliže dosahuje poškozený po skončení pracovní neschopnosti výděлку jen s velkými obtížemi, které by nebýt škodné události neměl, odčiní mu škůdce peněžitým důchodem i zvýšenou námahu a úsilí. Pokud pro to shledá soud závažné důvody, může uložit škůdci, aby určitým způsobem a do určité výše **zajistil pohledávku** na peněžitý důchod, kterou vůči němu má poškozený. Soud při svém rozhodnutí není vázán návrhy stran.⁷⁷

3.3.3 Náhrada za ztrátu na důchodu poškozeného

Náhrada za ztrátu na důchodu je posledním čistě majetkovým nárokem poškozeného vůči škůdci, který mu způsobil újmu na zdraví. Tato náhrada se vypočte jako rozdíl mezi důchodem, na který má poškozený právo a důchodem, na který by býval poškozený měl právo, pokud by k základu, z něhož byl důchod vyměřen, byla připočítána náhrada za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti, kterou v rozhodné době pro vyměření důchodu poškozený pobíral.⁷⁸

Pokud konal poškozený pro jinou osobu bezplatně práce v jejím závodě nebo domácnosti, je škůdce též povinný nahradit této osobě peněžitým důchodem to, oč jeho protiprávním jednáním přišla. Ačkoliv z výslovné dikce OZ nevyplývá, že může být nárok uplatněn jak v případě, že nemohou být bezplatně práce vykonávány z důvodu újmy na zdraví poškozeného, tak i v případě usmrcení poškozeného, přikláním se k názoru autorů G. Achoura a M. Pelikána, že z logiky

---

⁷⁶ ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 124

⁷⁷ § 2963 odst. 2, 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁷⁸ ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 124

věci by měla být možnost uplatnit nárok vůči škůdci přípustná v obou případech.

79

3. 4 Nemajetková újma na zdraví

3.4.1 Bolestné

„ Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.“⁸⁰ Toto je ustanovení paragrafu 2958 OZ, které v podstatě úplně nahradilo vyhlášku MZ, která do konce roku 2013 poskytovala podrobnou úpravu náhrady bolestného a ztížení společenského uplatnění, a o které poskytnu více informací v jedné z dalších kapitol.

Abychom mohli bolest odškodnit, musíme vědět, co se vlastně pod pojmem bolest rozumí. Máme dva základní druhy bolesti – fyzickou a psychickou. Fyzická bolest je subjektivní pocit člověka, který je spojen s poruchou běžného fungování fyziologických procesů, především v souvislosti s poškozením tkáně. Fyzická bolest bývá provázena ještě dalšími fyzickými projevy, jako jsou nevolnost, zvracení, závratě, porucha rovnováhy aj. Může se také projevovat i navenek, např. pláčem, suchem v ústech, zhoršeným dýcháním, pocením, grimasami apod. Psychická bolest spočívá v duševních útrapách, které jsou reakcí na onu fyzickou poruchu zdraví. Duševní útrapy mají podobu smutku, deprese, strachu a obav z budoucnosti pod vlivem zranění. Psychická bolest může mít někdy i čistě psychický základ, bez způsobeného fyzického zranění. Bolest také může být buďto **akutní** nebo **dlouhodobá**.⁸¹

Subsidiární používání **zásad slušnosti** je poněkud nejisté, jelikož není zřejmé, podle jakých pravidel nebo jiných korektivů má být výše bolestného, či ztížení společenského uplatnění určována. Jediným zákonným limitem pro stanovení výše bolestného je plné vyvážení vytrpěné bolesti. To lze ovšem dost těžko určit, proto je buďto třeba využít tabulkových hodnot, jako to dříve dělala

⁷⁹ ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 124

⁸⁰ § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁸¹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1706–1708

vyhláška anebo hodnotit každý případ vždy zvlášť a ze všech okolností. Naopak u ztížení společenského uplatnění tedy zřejmě budeme vždy postupovat podle zásad slušnosti, jelikož zákonodárce neposkytl jinou variantu.⁸²

V. Kadlubiec nesouhlasí s užitím pojmu „náhrada“ v uvedeném ustanovení § 2958 OZ. Domnívá se, že již z povahy věci vyplývá, že zdraví je nenahraditelné, tudíž funkcí peněžité náhrady v tomto případě je poskytnout pomoc v překonávání obtížné situace, která nastala a ne nahradit nenahraditelné. Z toho důvodu by bylo vhodnější užití pojmu „zadostiučinění“. Autor také nabízí srovnání s rakouskou úpravou obsaženou v ABGB⁸³, která se mu zdá srozumitelnější a výstižnější. Podle ní má být totiž vyplaceno bolestné ve výši, která je přiměřená okolnostem jednotlivého případu. Dále se autor vyjádřil k tomu, že se mu zdá nesrozumitelné užití pojmu „zásady slušnosti“. Zaprvé neví, co měl pod tímto pojmem zákonodárce na mysli. A zároveň, není nikdy možné určit výši náhrady, tak aby objektivně nahradila a vyvážila vzniklou újmu na zdraví, jelikož zdraví je penězi neocenitelné. Musí se tedy v každém případě užít „zásad slušnosti“ k určení výše náhrady, protože je výše závislá na mnoha subjektivních okolnostech a následcích na jednotlivce daného případu. „*Není tedy pravdou, i když to tak na první pohled vypadá, že primárním způsobem výpočtu výše náhrady je „způsob vyvažující plně vytrpěné bolesti“ a sekundárním pravidlem je „způsob podle zásad slušnosti“.* Oba tyto způsoby se musí prolínat, neboť čím méně máme k dispozici objektivizačních kritérií, tím spíše je třeba zapojit do rozhodování hledisko slušnosti.“⁸⁴

Bolestným se u nás odčínuje pouze fyzická bolest. V tom je zásadní rozdíl oproti rakouské úpravě, která používá pojem **Schmerzensgeld**⁸⁵, jež zahrnuje náhradu fyzické bolesti, psychické bolesti a též také náhradu za ztížení

---

⁸² ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 125

⁸³ Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, JGS Nr. 946/1811, § 1325: „*Wer jemanden an seinem Körper verletzt, bestreitet die Heilungskosten des Verletzten; ersetzt ihm den entgangenen, oder wenn der Beschädigte zum Erwerb unfähig wird, auch den künftig entgehenden Verdienst und bezahlt ihm auf Verlangen überdieß ein den erhobenen Umständen angemessenes Schmerzensgeld.*“ Volně přeloženo to znamená, že ten, kdo někoho poškodí na jeho těle, uhradí mu náklady léčení, výdělek, který mu v budoucnu ujde a vyžaduje-li to poškozený, tak také bolestné, které je přiměřené vyšetřeným okolnostem.

⁸⁴ KADLUBIEC, Vojtěch. Kompenzace nemajetkové újmy na zdraví po 1. 1. 2014 – vybrané aspekty. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck. roč. 2015, č. 17, s. 593–598

⁸⁵ § 1325 ABGB

společenského uplatnění. Jeho výši musíme přizpůsobit jak okolnostem jednotlivého případu, tak zároveň musí existovat určitě **objektivní hledisko**, jež by zamezilo nerovnostem mezi podobnými případy. Ačkoliv je bolest objektivně nezměřitelná (jedná se o subjektivní pocit člověka), je potřeba mít určitá kritéria, podle nichž se její výše určí, aby nedocházelo v praxi k rozdlům a tím i k nespravedlnosti. S těmito kritérii pracovala již předchozí úprava ve vyhlášce MZ. Jedná se o rozsah a způsob ublížení na zdraví a jeho závažnost. Podle nich lze zjistit, **jak intenzivní** bolest je a **jak dlouho** trvá. Toto potvrzuje znalec z příslušného lékařského oboru, který je obeznámen s léčbou pacienta a ví, jaký je jeho stav.⁸⁶

V rakouském právu se k výpočtu bolestného používají určité sazby, které se vypočítají z počtu dnů, kdy trvala bolest – tzv. **Schmerzenssätze**. Rozlišují bolest podle toho, zda je lehká, střední, těžká či nesnesitelná.⁸⁷ Každému tomuto stupni je poté přidělena peněžní náhrada v eurech na den. Pro představu, při lehké bolesti to činí 100 až 120 eur na den a při nesnesitelné bolesti 350 až 400 eur na den. Lehká bolest představuje nejmenší zásah do zdraví poškozeného a je schopen ji přiměřeně ovládnout, v nejlepším případě je poškozený schopen nadále vykonávat svoji práci. Od střední bolesti se postižený dokáže částečně odpoutat a je schopen některých činností. Těžká forma bolesti postiženého již zcela ovládá a v jejím důsledku doslova trpí. Není schopen jí zprostit a nedokáže se ani radovat. V extrémních případech se setkáme v rakouském právu i s nesnesitelnou bolestí. Bolest se samozřejmě v čase snižuje, proto je potřeba sestavit její časový vývin, např. jak dlouho postižený trpěl těžkou bolestí a jak dlouho střední bolestí. Obdobné řešení poskytovala vyhláška MZ. Ale tato zahraniční úprava není tak striktní, nejde o přesnou metodu výpočtu, ale pouze o pomůcku. Peněžitá částka bolestného nemůže být stanovena jen na základě nějakého daného měřítko, to je nepřipustné, znamenalo by to, že by byla popřena zásada, že každý případ je individuální a je třeba zohlednit jeho jednotlivé okolnosti. Ne vždy je trvání bolesti také dobrým hlediskem, je tomu tak v případech, kdy dojde k vážnému ublížení na zdraví, které vede k bolestivým následkům trvajícím celý život. Kritérium trvání bolesti také může vést k důsledku, že by mladší poškozený získal výhodu ve výši bolestného oproti staršímu postiženému. Z toho důvodu je

---

⁸⁶ HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1707

⁸⁷ Tuto klasifikaci vytvořil v 70. letech 20. století vídeňský soudní lékař Wilhelm Holczabek

nezbytné v praxi učinit určitou mez pro výši bolestného. Bolestné by se nemělo lišit vzhledem ke stáří postižené osoby. Rakouská úprava je tedy pro náš systém dobrou inspirací. Ještě více pak v kombinaci s německým modelem. Ten obsahuje soukromé sbírky rozhodnutí soudů, tzv. **Schmerzensgeldtabelle**,⁸⁸ které určují, jaké náleží přesné bolestné za daný typ zranění. V Anglii také existují jakési pokyny pro určování bolestného – **Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases**. Tabulky nám pomáhají především k tomu, aby byly obdobné případy posuzovány stejně. Tím je podpořena také předvídatelnost rozhodování a lepší orientace pro poškozené, jejich advokáty i pojišťovny. Ovšem je třeba si dávat pozor u starších soudních rozhodnutí, které nemusejí být již aktuální vzhledem ke společenskému vývoji. Tato soudní rozhodnutí ovšem také nezohledňují smírná řešení sporů a částky, ke kterým se tímto způsobem dospělo, na což je potřeba také dbát.⁸⁹

3.4.2 Ztížení společenského uplatnění

Účelem náhrady za ztížení společenského uplatnění je vykompenzování nemožnosti žít nadále plnohodnotný život. Poškozený v důsledku ublížení na zdraví ztrácí trvale nebo omezeně možnost se do budoucna seberealizovat. A to ve sféře pracovní, rodinné, kulturní, společenské, sportovní aj. Je nucen např. změnit profesi, ztratí sociální kontakty atd. V nejhorším případě, pokud je poškozený úplně nemohoucný, je odkázán na pomoc jiných osob. Východiskem pro výpočet náhrady je styl života postiženého před ublížením na zdraví, jež se porovnává se stavem, který nastal po ukončení léčby. Ztížení společenského uplatnění tedy představuje určité **trvalé následky**, které představují překážku pro rozvoj poškozeného a mají celkově negativní vliv na jeho žití. Je třeba zdůraznit, že lidé jsou ve své podstatě individuální tvorové, proto překážky působí jinak silné následky u každého člověka. Např. Zcela jistě je těžším následkem, pokud dojde k uříznutí prstu pianisty, který se kvůli tomu musí vzdát svého povolání, než když k tomu dojde u člověka, pro kterého představuje ztráta prstu jen malé omezení v životě.⁹⁰

---

⁸⁸ Tabulky pro určování bolestného, které jsou dostupné v tištěné podobě nebo na internetu – <http://www.schmerzensgeld.info>

⁸⁹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1707–1709

⁹⁰ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1709

Dle mého názoru, musíme ale dbát na to, aby v těchto případech nedocházelo k diskriminaci osob. Pro představu jsem si vymyslela hodně nadnesený příklad. Pokud si např. představíme v životě docela běžnou a reálnou situaci, kdy v důsledku zranění je potřeba odstranit vlasy poškozeného, samozřejmě, že pokud by dotčenou osobou byla žena, představoval by pro ni tento zákrok velký zásah do její psychiky a ztížení společenského uplatnění v budoucnu. Ovšem, v dnešní době existuje i spousta mužů, kteří dbají na svůj vzhled. Ztráta vlasů by jim proto také mohla způsobit překážku pro osobní rozvoj. Nemělo by proto docházet k diskriminaci při vyměřování náhrad z důvodu pohlaví.

Trvalé následky mohou být jak fyzické, tak i psychické. Patří mezi ně např. zohydění těla, fantómovy bolesti po amputaci, jizvy po operaci či popáleninách, ztráta končetiny, omezení hybnosti končetin, inkontinence moči, reprodukční neschopnost, depresivní stavy, paranoia aj. S tím souvisí také zmenšená šance si najít partnera, uzavřít s ním sňatek a vytvořit rodinu. Zrušená vyhláška MZ o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění může i nadále tvořit předlohu pro trvalé následky. Pro zhodnocení trvalých následků, které mají vliv na budoucí život postiženého, je nutné zohlednit i jeho věk. Např. u starších lidí se bude jednat o to, že budou zřejmě obtížněji hledat uplatnění ve svém oboru, kde celý život působili.⁹¹

3.4.3 Další nemajetková újma (duševní útrapy)

Vedle vytrpěné fyzické bolesti má být postiženému poskytnuta škůdcem též peněžitá náhrada, která plně vyváží další nemajetkové újmy. Ty mohou mít formu **psychické bolesti** nebo jiných **duševních útrap**. Určit psychickou bolest je velice obtížné, dokonce obtížnější než určení bolesti fyzické. Musíme opět vycházet z určitých okolností, které jsou objektivní, přezkoumatelné a rozpoznatelné. Primárně budeme zkoumat, o jaký druh ublížení na zdraví se jedná a jaký má dopad na zdravotní stav poškozeného. Ale vedle rozsahu fyzického zranění musíme také zohlednit okolnosti, které mu následovaly, např. že zraněný musel dlouho čekat, než se mu dostane pomoci a ošetření, což mělo určitě vliv na

---

⁹¹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1709

jeho psychickou bolest. Psychickou bolest je schopen určit pouze znalec z oboru neurologie či psychiatrie. Jeho úkolem je analyzovat a popsat vzniklou újmu.⁹²

S nějakými duševními útrapami, spojovanými s ublížením na zdraví jsme se v běžném životě určitě každý setkali, minimálně se šokem ze zranění. Dalšími útrapami mohou být například strach o život, nejen svůj ale i nenarozeného dítěte; úzkost a strach z komplikací během léčení nebo obavy z další operace; starost o budoucnost, především z trvalých následků zranění. Během léčby mohou také propuknout různé psychické nemoci, především deprese. Např. z odloučení od rodiny, v důsledku dlouhé hospitalizace, nechtěného potratu, z pocitu méněcennosti vlivem následků zranění a další.⁹³

Každý člověk je jiný. Někdo je více bojácný, citlivý a sebelítostivější, jiný se naopak dokáže se svým osudem vyrovnat bez větších obtíží. Tyto vnitřní pocity proto nemůžeme brát v potaz, jelikož jsou objektivně neověřitelné. Proto se při určování výše zadostiučinění za duševní útrapy bere za výchozí ukazatel osoba, která prožívá různé životní situace s běžným, obvyklým citovým způsobem. Současně se také počítá s běžným následkem. Tato hlediska ovšem nejsou bezchybná, můžeme se v praxi setkat se situacemi, kdy selhávají. Jedná se o případy, kdy má poškozený pod vlivem dědičných predispozic sklon k těžšímu následku zranění.⁹⁴

3.5 Majetková újma při usmrcení člověka

3.5.1 Náklady spojené s pohřbem

Přiměřené náklady spojené s pohřbem uhradí škůdce tomu, kdo je vynaložil, v tom rozsahu, v jakém nebyly uhrazeny z veřejné dávky dle jiného právního předpisu. Při výměře nákladů na pohřeb se má přihlídnout ke zvyklostem a okolnostem každého jednotlivého případu.⁹⁵ Veřejná dávka tzv. pohřebního se hradí přesně určeným osobám a za určitých podmínek podle zákona o státní sociální podpoře. V současnosti činí jednorázová dávka

---

⁹² HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1708

⁹³ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1709

⁹⁴ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1708–1710

⁹⁵ § 2961 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

pohřebního podle tohoto předpisu **5.000 Kč**.⁹⁶ To v praxi znamená, že pokud náklady spojené s pohřbem překročí hranici 5.000 Kč, musí zbytek doplatit škůdce, který smrt poškozeného způsobil. Ovšem náklady pohřbu musejí být přiměřené vzhledem k okolnostem a zvyklostem případu. To znamená, že pokud to není adekvátní danému případu, nemůže být jen tak vypraven honosný a nákladný pohřeb. S tímto také úzce souvisí zásada, že lidské tělo je i po smrti člověka právně chráněno a nesmí být nakládáno s lidskými ostatky nedůstojným způsobem.⁹⁷

3.5.2 Náklady na výživu pozůstalých

Pokud osoba, která zemřela, ke dni své smrti poskytovala, nebo byla povinna poskytovat výživné pozůstalým, potom mají vůči škůdci pozůstalí právo na výplatu náhrady ve výši rozdílu mezi dávkami důchodového zabezpečení poskytovanými na základě stejného důvodu a tím, co by zřejmě mohl zemřelý poskytovat, kdyby nedošlo k jeho usmrcení.⁹⁸

3.5.3 Výživné pro další osoby

I jiné osobě může být přiznán příspěvek na výživné, jestliže zemřelý ji ke dni své smrti poskytoval určité výživné, ačkoliv k tomu nebyl podle zákona povinen. K tomu musí ale soud shledat tzv. důvody slušnosti. Mohlo by se jednat o příspěvky na výživu osob, ke kterým zemřelý cítil určitou odpovědnost; nebo pokud zemřelý poskytoval pravidelné příspěvky na dobročinné účely aj.⁹⁹

Doba, po kterou by zemřelý hradil náklady na výživu pozůstalých, se dá zjistit přesně v případě ze zákona povinné vyživovací povinnosti, nebo pokud vyplývala ze soudního rozhodnutí. Pokud ovšem hradil zemřelý náklady na výživu dobrovolně, musí pozůstalí nebo jiné osoby tuto dobu prokázat, např. smlouvou.¹⁰⁰

---

⁹⁶ § 47, § 48 Zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře

⁹⁷ § 92 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁹⁸ ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 130

⁹⁹ ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 130

¹⁰⁰ VÍTOVÁ, Blanka, DOHNAL, Jakub a KOTULA, Jan. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. 1. vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2015. 335 stran. S. 265

Náhrada se vypočítá z průměrného výdělku zemřelého. Podmínkou je, že náhrada takto přiznaná na výživu pozůstalých nebo jiných vyživovaných osob nesmí být v úhrnu vyšší, než to co by náleželo zemřelému jako náhrada za ztrátu na výdělků nebo důchodu v případě přežití. Dále se při vyměření náhrady pozůstalým přihlédne také k tomu, „*jak dlouho by usmrčený pravděpodobně žil, nebýt zranění.*“¹⁰¹ Při stanovení možné délky života jedince, se bude zřejmě vycházet ze statisticky dané průměrné délky života. Český statistický úřad vydává úmrtnostní tabulky, ze kterých lze vyčíst tzv. naději dožití v jednotlivých okresech na území České republiky za určité období. Najdeme tam také rozlišení předpokládané délky života mužů a žen.¹⁰² Při poskytování náhrady jiným osobám se přihlédne k tomu, jak dlouho by jim usmrčený zřejmě mohl poskytovat toto plnění, nebýt jeho úmrtí.¹⁰³

3.6 Nemajetková újma při usmrcení člověka

3.6.1. Duševní útrapy způsobené manželu, dětem, rodiči a jiným osobám blízkým

Škůdce je povinen při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví poškozeného odčinit mimo jiné i duševní útrapy, které vznikly jeho příbuzným a dalším osobám blízkým. Peněžité náhrada musí plně vyvážit jejich utrpení a nelze-li ji přesně určit, použije se k jejímu stanovení zásad slušnosti. Tímto ustanovením došlo k rozšíření nároků na nemajetkovou náhradu za osobu, která byla dotčena protiprávním zásahem do své fyzické integrity, a to jak v případě, že zemřela, tak i v případě, že došlo k zvláště závažnému ublížení na jejím zdraví.¹⁰⁴

Nová právní úprava je, stejně jako v předchozím zákoníku, ve smyslu odškodňování citové újmy, k pozůstalým velice vstřícná a štedrá. S takovýmto paušálním, zákonným nárokem pozůstalých se ve většině vyspělých právních řádů setkáme zřídka. Např. právní řády Anglie, Německa nebo Rakouska vychází z toho, že duševní útrapy a smutek ze smrti blízké osoby náleží k běžným životním zkušenostem, se kterými se každý člověk musí vyrovnat sám a utrpěl by takovou újmu i v případě, že by smrt přišla přirozenou cestou. Německá

¹⁰¹ § 2967 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁰² Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/umrtnostni_tabulky

¹⁰³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva. 1. vyd. [Praha]: C.H. Beck, 2012. xiv, 792 s. S. 668

¹⁰⁴ ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 130

judikatura je v tomto směru dokonce velice radikální a prosazuje závěr, že se duševní a citové útrapy vůbec neodškodňují. Pro přiznání náhrady je nezbytný zásah do zájmu osoby chráněného zákonem, jímž podle německé judikatury smutek z úmrtí osoby blízké není. Spolkový soudní dvůr proto zásadně odmítl koncepci náhrady reflexní újmy.¹⁰⁵

---

¹⁰⁵ JANOUŠEK, Michal. Odškodňování podle zásad slušnosti? Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck. roč. 2015, č. 19, s. 667–674

4. Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví

V důvodové zprávě k OZ bylo uvedeno, že je na soudní praxi, aby si sama vytvořila určité zásady, podle nichž bude postupováno při určování náhrady nemajetkové újmy. Možná i proto byla z iniciativy Nejvyššího soudu ČR, ve spolupráci se Společností pro medicínské právo, zástupci pojistitelů a odborníky z lékařských a právnických profesí vytvořena „Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku)“. Tato Metodika sice není právním předpisem, ale její neformální sílu ji propůjčuje především zaštitění od Nejvyššího soudu, jež by měl být ostatními soudy respektován.¹⁰⁶ Ostatně sám Nejvyšší soud se k Metodice a k jejímu používání vyjádřil následovně: „*Metodika Nejvyššího soudu nemá a nemůže mít závazný charakter, je však pomůckou k naplnění zásady slušnosti ve smyslu § 2958 OZ, proto Nejvyšší soud doporučuje soudům, aby ji při rozhodování ve sporech o náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 OZ využívaly a aby v rozhodnutích zdůvodnily svůj postup podle pravidel v ní nastavených. Text Metodiky je od 14. 4. 2014 k dispozici na internetových stránkách Nejvyššího soudu. Nejvyšší soud vyzývá soudce ke studiu Metodiky, k účasti na školicích akcích a žádá o sdělování zkušeností s praktickým využitím Metodiky, aby mohla být případně doplňována či zpřesňována.*“¹⁰⁷

K 1. 1. 2014 byla zrušena vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění a její místo převzal pouze § 2958 OZ. Toto zrušení vzbudilo mezi odborníky obavy, že soudci nebudou při svém rozhodování o náhradách újmy na zdraví schopni plně dostát základním občanskoprávním principům legitimního očekávání a právní jistoty. Tuto obavu ovšem vyvrátila i předchozí praxe, která se od bodové vyhlášky poměrně odchylovala. Tomu dopomohl i Ústavní soud, když ve svém nálezu zdůraznil, že obecné soudy nebyly vyhláškou vázány.¹⁰⁸

---

¹⁰⁶ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1711

¹⁰⁷ Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku). Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika

¹⁰⁸ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1710

Metodika NS se zabývá pouze nárokem poškozeného na bolestné a náhradu za ztížení společenského uplatnění. Úplně se vyhnula dalším nemajetkovým újmám, které občanský zákoník také nařizuje nahradit. „ *Proto je třeba hned úvodem předeslat, že její použití nemůže dát zcela plastickou představu o tom, jaká částka má být poškozenému přirknuta jako náhrada za nemajetkovou újmu vzniknuvší na základě ublížení na zdraví.*“¹⁰⁹

Metodika NS se skládá ze čtyř částí, které se pokusím na následujících stranách své práce stručně vysvětlit a popsat. Jedná se o preambuli, přehled bolestí, aktivity a participace a technickou část.

4.1 Preambule

Na začátku se Metodika zabývá novou právní úpravou a tím, že zákonný rámec úpravy náhrady při imateriálních újmách na zdraví tvoří nově jediné ustanovení, § 2958 OZ¹¹⁰. Dále se v preambuli také podotýká, že byla zrušena vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodňování za bolest a ztížení společenského uplatnění. Předpokladem je to, že od 1. 1. 2014 má být soudní praxe zproštěna vlivu od moci výkonné. Ta doposavad limitovala soudy v přiznávání spravedlivých a dostatečných náhrad za závažné zdravotní následky, jelikož se museli řídit pravidly obsaženými ve zrušené vyhlášce. Ovšem její výhodou bylo, že umožňovala mimosoudní vyřešení sporů, neboť lékařské posudky, které obsahovaly bodové ohodnocení trvalých následků podle ní, byly dobrým podkladem pro vyčíslení náhrady.¹¹¹

V další části se proto autoři Metodiky zabývali nutností vytvořit novou metodickou pomůcku, aby nemusela být většina sporů o náhradu újmy na zdraví řešena jen před soudem. Ovšem ani soud nebude minimálně ještě v průběhu několika let vědět, jak rozhodovat, jelikož požadavek na plnou náhradu či pravidla slušnosti nejsou dostatečným podkladem. Teprve praxe soudů do budoucna ukáže

---

¹⁰⁹ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1711

¹¹⁰ Pro připomenutí - § 2958 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: „ *Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.*“

¹¹¹ VÍTOVÁ, Blanka, DOHNAL, Jakub a KOTULA, Jan. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví*. 1. vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2015. 335 stran. Právo. S. 280

ve svých rozhodnutích, co je považováno za slušné odškodnění. Autoři Metodiky se v té době domnívali, že hrozí velice nepřehledná a nepředvídatelná situace, jelikož soudy nebudou moci po mnoho let ve své rozhodovací praxi dostat zákonným principům legitimního očekávání a právní jistoty zakotvených v § 13 OZ¹¹². To vše svědčí o tom, že bez dopracování úpravy, která je v OZ, nebude soudní a tím pádem ani mimosoudní praxe spolehlivě fungovat. Docházelo by k situacím, kdy poškozený nebude vědět, jaké mu náleží peněžité ohodnocení za určité poranění, tedy co mu podle zásad slušnosti přísluší. Této nejistotě by též čelil i jeho zástupce, škůdce i pojistitelé. V podobné pozici by byl v soudním sporu i soudce, který by si musel sám stanovit, co pro něj znamenají zásady slušnosti, aby alespoň on zůstal ve svém rozhodování stabilní a dostal tak § 13 OZ.¹¹³

Jelikož se nikdo, nadán zákonodárnou pravomocí, nechystal vydat právní předpis, který by dopracoval tuto zákonodárnou dikci, rozhodl se NS spolu s dalšími lidmi vypracovat alespoň tento doporučující materiál, na jehož základech, metodách i principech se shodla široká odborná právnická veřejnost (ostatně k vytvoření zásad, podle nichž se bude postupovat, vyzývala soudní praxi i důvodová zpráva k § 2958 OZ¹¹⁴). Jedná se o naplnění zásad slušnosti ve smyslu § 2958 OZ a jejich praktickou realizaci. Podkladem je komplexní systematika zdravotních újem pojatá z medicínského hlediska, která vystihuje jednotlivé újmy v rámci náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění. Tato skutková zjištění, doplněná o odborná lékařská posouzení, budou tedy sloužit k tomu, aby v soudní praxi nedocházelo k nepřiměřeným nepoměřům mezi jednotlivými poškozeními.¹¹⁵

V preambuli se dále autoři Metodiky NS zaobírají obecně vysvětlením kompenzace bolesti a ztížení společenského uplatnění, jak se postupuje při

---

¹¹² § 13 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: „Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.“

¹¹³ Viz. Metodika NS

¹¹⁴ ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. S. 1047: „Pociťují-li někteří představitelé soudní moci potřebu tabulek, vzorců nebo klíčů speciálně pro tyto účely, nic nebrání tomu, aby se soudní praxe sama shodla na zásadách, podle nichž bude postupováno.“

¹¹⁵ Viz. Metodika NS

určování jejich výše, proč přistoupili v případě ztížení společenského uplatnění k využití MKF aj.

4.1.1 Kompenzace bolesti

Metodika se ve vztahu ke kompenzaci bolesti přidržela předchozí úpravy ve zrušené vyhlášce MZ. Převzala bodový systém „*vycházející z klasifikace bolestivých stavů podle postižení jednotlivých orgánů či částí těla a vyjadřující míru bolesti jako tělesného a duševního strádání v souvislosti se zásahy do zdraví.*“ Důležité je zdůraznit, že vznik bolesti se váže na akutní fázi bolesti, kdežto výši nároku lze vypočítat až v době její stabilizace. Bolest může vzniknout jak při škodné události, tak i při léčení či odstraňování jejích následků.¹¹⁶

Několik základních bodů:

- Nově zahrnuje bodové odškodnění tzv. **bolest v širším smyslu**, tu mohou vedle bolestivého stavu představovat např. stres, obava ze ztráty života či vážného poškození zdraví, míra nepohodlí aj. V podstatě se jedná o oblast bolesti psychické.
- Pro stanovení výše odškodnění bolesti již nebude zapotřebí posudku ošetřujícího lékaře poškozeného, ale na základě zdravotnické dokumentace ji stanoví **jakýkoliv znalec z oboru** zdravotnictví, se specializací na odškodňování nemateriálních újem na zdraví. Toto osobně považuji za velice přínosné, jelikož jsme se v praxi častokrát setkávali s tím, že lékaři nebyli, z důvodu nedostatku času, mnohdy schopni posudek zpracovat.
- Hodnota 1 bodu se zvýšila z předchozích 120,- Kč na 1 % hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství, za kalendářní rok předcházející roku, v němž vznikl nárok. Pro rok 2016 by tedy, dle mého výpočtu, měla hodnota jednoho bodu činit **281,52 Kč**. Např. v roce 2014 byla hodnota jednoho bodu 251,28 Kč.
- Každý bolestivý stav, který je v příčinné souvislosti ke škodné události, hodnotí ošetřující lékař **samostatně**.
- **V důsledku komplikací** v léčbě může být výše náhrady posuzujícím lékařem zvýšena. A to komplikace lehká do 5 %, komplikace středně

---

¹¹⁶ MALIŠ, Daniel. Nová metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví - zatím z části nehotová, ale velmi užitečná. *Epravo.cz* [online]. 2014 [cit. 2016-03-07].

závažná do 10 %, závažná komplikace až o 15 % a komplikace těžká až o 20 %.

- Soud může náhradu také přiměřeně zvýšit a to pouze za výjimečných situací vymezených v § 2957 OZ.¹¹⁷

Jelikož se Metodika zaměřuje hlavně na akutní bolest, rezignuje tím na hodnocení celkové doby trvání bolesti. Rozdílem jistě je, když člověk trpí několik hodin určitou bolestí a hned jsou mu poskytnuty tisíce léky, nebo trpí-li člověk stejnou bolestí i několik dní a musí ji snést. Toto by měl soud také zohledňovat, ovšem Metodika se tomu vyhnula a žádné vodítko k tomu neposkytuje.¹¹⁸

Detailní přehled bolesti a jednotlivé bodové ohodnocení najdeme v tabulce, která představuje **část B. Metodiky**. Například za úplnou zlomeninu klíční kosti připadá 80 bodů. Pokud tedy vznikla bolest v roce 2016, hodnota jednoho bodu činí 281,52 Kč (průměrná hrubá měsíční nominální mzda na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok 2015 činila 28 152 Kč¹¹⁹). Dle mého výpočtu to znamená, že poškozený má nárok na odškodnění bolestného ve výši 22 521, 6 Kč.

4.1.2 Kompenzace ztížení společenského uplatnění

V tomto směru vytvořila Metodika zcela nový systém, který umožňuje hodnotit každý případ jednotlivě ze všech hledisek. Systém vychází z identifikace rozsahu omezení z pohledu všech stránek lidského života. To znamená ve všech oblastech, ve kterých dochází v důsledku zranění k částečnému nebo úplnému omezení společenského uplatnění a s tím související nenaplnění „lepší budoucnosti“. K tomu Metodika využila upravenou **Mezinárodní klasifikaci funkčních schopností, disability a zdraví**¹²⁰, dále jen „MKF“, jež byla vypracována Světovou zdravotnickou organizací (WHO). Metodika využila a upravila konkrétně třetí část MKF, nazvanou **aktivity a participace**.¹²¹

¹¹⁷ MALIŠ, Daniel. Nová metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví - zatím z části nehotová, ale velmi užitečná. *Epravo.cz* [online]. 2014 [cit. 2016-03-07].

¹¹⁸ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1711

¹¹⁹ Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2015>

¹²⁰ Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/9867/klasifikace_funkcnich_schopnosti_disability_zdravi.pdf

¹²¹ MALIŠ, Daniel. Nová metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví - zatím z části nehotová, ale velmi užitečná. *Epravo.cz* [online]. 2014 [cit. 2016-03-07].

Pro přehlednost opět uvedu několik základních bodů, které kompenzaci ztížení společenského uplatnění představují:

- Dle Metodiky by mělo dojít k hodnocení trvalých následků až s odstupem času, tedy poté, co se zdravotní stav poškozeného relativně ustálí. Zpravidla se jedná o jeden rok, ve výjimečných případech až dva roky.
- Nejen bolest, ale i ztížení společenského uplatnění je chápáno **v širším smyslu**. To znamená, že je odčiňována nejen „překážka lepší budoucnosti“, ale rovněž např. i frustrace z trvalé ztráty tělesných orgánů nebo jejich poškození, morální újma ze zásahu do tělesné integrity, stres, vypětí ze ztráty možnosti se pracovně uplatňovat aj.
- Posudek opět bude na základě zdravotnické dokumentace zpracovávat **znalec** v oboru zdravotnictví a odškodňování nemateriálních újem na zdraví a ne již primárně ošetřující lékař.
- **Aktivity a participace** jsou rozděleny do **9 kapitol**, jež představují devět oblastí společenského zapojení. Kapitoly jsou dále rozděleny na jednotlivé **domény**. Stupeň závažnosti trvalého zdravotního poškození pro jednotlivé aktivity a participace se vyjadřuje **v procentech**.
- Stav poškozeného se u každé aktivity a participace hodnotí ve dvou kategoriích, tzv. kvalifikátorech – **jimiž jsou kapacita a výkon**.
- **Kapacita** je schopnost daného člověka se obejít bez kompenzačních pomůcek=facilátorů při výkonu činnosti. Celková ztráta potenciálu poškozeného se hodnotí a porovnává ve vztahu k jeho stavu před úrazem – tzv. předchorobí.
- **Výkon** znamená provedení určité činnosti za pomoci dostupných kompenzačních pomůcek.¹²²
- **Kapacita i výkon** se hodnotí podle **5 stupňové škály**¹²³ od 0 do 4:
  - **0** představuje *žádnou obtíž* a 0 – 4 % omezení. Osoba nepociťuje žádný problém.
  - **1** znamená *lehkou obtíž* pro osobu a je představována 5 – 24 % omezení.
  - **2** představuje *středně těžkou obtíž*. Zřetelná obtíž zasahuje do každodenního života a představuje 25 – 49 % omezení.

---

¹²² MALIŠ, Daniel. Nová metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví - zatím z části nehotová, ale velmi užitečná. *Epravo.cz* [online]. 2014 [cit. 2016-03-07].

¹²³ Metodika NS

- **3** představuje *těžkou obtíž*. Tato obtíž rozvrací osobě každodenní život ve více než 50 % času. Představuje tedy 50 – 95 % omezení.
- **4**, neboli *úplná obtíž* je představována 96 – 100 % omezení. To znamená, že obtíže jsou pro osobu nesnesitelné nebo je funkce nemožná.
- Pomocí matematického výpočtu **váženého průměru** ze zmíněných devíti kapitol se tedy zjistí výsledné omezení poškozeného ve všech oblastech jeho společenského uplatnění v procentech.

Za stoprocentní omezení by tedy mělo být považováno úplné vyřazení poškozeného ze všech těchto společenských sfér. Všechny mírnější formy postižení se odstupňují směrem dolů. Metodika se přiklání k tomu, aby se částka za stoprocentní vyřazení poškozeného ze všech společenských sfér (tzv. **základní rámcová částka**) pohybovala, s ohledem na rozhodovací praxi i zahraniční inspiraci, okolo 10 milionů Kč. Částka se stanoví jako **400 násobek** průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců za kalendářní rok, který předcházel roku, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného. Základní náhrada za ztížení společenského uplatnění se tedy vypočte jako procentní podíl ze základní rámcové částky. Jelikož je každý případ individuální, je potřeba, aby byly zohledněny i jeho zvláštnosti. Zjištěná částka může být proto soudem modifikována několika zvláštními okolnostmi, jako jsou - věk poškozeného, významné zapojení poškozeného do společenských aktivit před vznikem újmy a také okolnosti na straně škůdce podle § 2957 OZ. Modifikace základní částky by se měly dle Metodiky pohybovat v řádu desítek procent, maximálně však do výše celkového dvojnásobku základní rámcové částky.¹²⁴ Toto dle Metodiky NS slouží k tomu, aby byla dodržena zásada legitimního očekávání dle § 13 OZ. To znamená, aby v obdobných případech bylo poskytnuto rovnocenné odškodnění. V Metodice NS se dále dočteme, že *„uvedené nehmotné újmy jsou ze své podstaty neodčinitelné, účelem poskytnutí peněžité náhrady tedy není uvedení poškozeného do stavu existujícího před poškozením, nýbrž poskytnutí finančních prostředků, za které si může poškozený opatřit náhradní požitky, které mají zmírnit jeho strádání.“*¹²⁵

¹²⁴ HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. S. 1712

¹²⁵ Viz. Metodika NS

V části C. Metodiky se setkáme s devíti výše zmíněnými kapitolami, které se dělí na jednotlivé domény. Těm poté přisuzují znalci z oboru odškodňování nemajetkových újem procentní vyjádření závažnosti trvalého zdravotního postižení a s tím související ztráty „lepší budoucnosti“ ve škále 0 – 100%. Např. kapitola 5 se týká péče o sebe a zahrnuje 7 domén, jimiž jsou – sám se umýt, péče o části těla, používání toalety, oblékání, jídlo, pití a péče o své zdraví.¹²⁶

Poslední částí rozebírané Metodiky NS je tzv. **technická část**. Nejprve se dozvíme, kdy lze považovat zdravotní stav poškozeného po úrazu, nemoci nebo jiném poškození zdraví za ustálený. To jest až po skončení jeho probíhající léčby. Tuto okolnost musíme hodnotit komplexně, to znamená, že zdravotní stav poškozeného musí být ustálen ve všech lékařských oborech.¹²⁷

Nakonec tvůrci Metodiky NS doporučili, aby v soudních sporech byly užívány znalecké posudky vypracované znalci v oboru zdravotnictví z odvětví odškodňování nemateriálních újem na zdraví. Znalci musí mít ukončené magisterské vzdělání v oboru všeobecného lékařství. Dále musí mít „specializovanou způsobilost dle zákona č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů.“ Poslední nutnou podmínkou je absolvování nadstavbového kurzu¹²⁸ Odškodňování újem na zdraví podle OZ.¹²⁹

Jak bylo řečeno výše, Metodika NS doporučuje, aby náhrady nemajetkové újmy na zdraví byly stanovovány na základě posudků specializovaných znalců. Role ošetřujících lékařů není v Metodice NS nijak zmíněna. Dr. Mališ si myslí, že v případě odškodňování bolesti „jde pouze o vyhledání příslušného poranění v Metodikou aktualizované klasifikaci bolestivých stavů a nalezení bodové hodnoty odpovídající tomuto stavu. Samozřejmě je třeba současně posoudit případné navýšení náhrady v důsledku komplikací a situace bude složitější v případě těžkých poranění, nicméně stále jde o jeden až dva řády méně

---

¹²⁶ Metodika NS

¹²⁷ Tamtéž

¹²⁸ Dostupné z: www.skoleniznalcu.cz

¹²⁹ VÍTOVÁ, Blanka, DOHNAL, Jakub a KOTULA, Jan. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. 1. vydání. Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2015. 335 stran. Právo. S. 331

náročnou činnost, než je komplexní posuzování ztížení společenského uplatnění ve vztahu ke všem složkám života poškozeného. Naopak početně bude odškodňování bolesti řádově více než kompenzací ztížení společenského uplatnění, neboť (naštěstí pro poškozené) většina ublížení na zdraví nezanechává trvalé následky a poškození pouze musí přestat bolesti s ublížením na zdraví spojené.“¹³⁰

Je zřejmé, že by ošetřující lékaři neměli být z procesu odškodňování bolesti vyřazováni a doménou specializovaných znalců by mělo být pouze složitější odškodňování ztížení společenského uplatnění. Nicméně poškozený má v oblasti odškodnění bolesti v podstatě na výběr ze dvou možností a záleží jen na něm, zda si k bodovému ohodnocení vybere ošetřujícího lékaře, či specializovaného znalce, což považuji také za velice kladné.¹³¹

---

¹³⁰ MALIŠ, Daniel. Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví popáté a naposledy – přehled „externích“ změn Metodiky. Epravo.cz [online]. 2015 [cit. 2016-03-26].

¹³¹ Tamtéž

5. Srovnání se starou úpravou

Na úvod této kapitoly musím podotknout přechodná ustanovení v OZ. Ve třetím odstavci paragrafu 3028 je uvedeno, že: „ *Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.* “¹³²

Z toho vyplývá, že mnoho řízení týkajících se náhrady škody, které byly zahájeny přede dnem účinnosti OZ, tedy před 1. 1. 2014 se řídí starou úpravou, pokud se strany nedomluví jinak. A z toho tedy vyplývá, že bohužel v současné době neexistuje ještě mnoho rozhodnutí soudů, které by se řídily již OZ. Proto se ve své práci povětšinou ještě obracím na starší judikáty, které se řídí předchozí úpravou.

Další přechodné ustanovení se týká přímo práva na náhradu škody vzniklou porušením povinnosti přede dnem nabytí účinnosti OZ. Toto právo se bude posuzovat podle právních předpisů platných před OZ. Druhý odstavec tohoto ustanovení hovoří o tom, že: „ *Nerozhodl-li soud ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona o náhradě škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, může na návrh poškozeného člověka, jsou-li pro to mimořádné důvody hodné zvláštního zřetele* ¹³³, *přiznat poškozenému i náhradu nemajetkové újmy podle tohoto zákona.* “¹³⁴

5.1 Zrušení vyhlášky Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 440/2001 Sb.

Musím opět zmínit jeden z hlavních rozdílů mezi dřívější a novou úpravou, v oblasti náhrady újmy na zdraví. Jedná se o to, že byla k 1. 1. 2014 zrušena dřívější vyhláška Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 440/2001 Sb. s účinností od 1. 1. 2002, podle které se odškodňovala **bolest** a **ztížení**

¹³² § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹³³ Důvody hodné zvláštního zřetele jsou vyjmenované v § 2 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – tedy, že výklad i použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti, či bezohlednosti vůči lidskému cítění.

¹³⁴ § 3079 odst. 1, 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

společenského uplatnění při pracovním úrazu, nemoci z povolání či jiném poškození zdraví. Byla nahrazena již v předchozí kapitole rozebíranou Metodikou Nejvyššího soudu. Nová právní úprava se v případě sporu o náhradu újmy na zdraví přiklonila tedy k tomu, aby o výši přiměřeného zadostiučinění za bolest a jiné nemajetkové újmy rozhodoval plně soudce. Zrušení dané vyhlášky navazuje v podstatě na předchozí praxi, jež se od ní často také při rozhodování odchýlila. To podpořil Ústavní soud, když se ve svém nálezu **Pl. ÚS 50/05**¹³⁵ vyjádřil k tomu, že pokud soudce dospěje k názoru, že daná vyhláška je v rozporu se zákonem, nemusí ji v konkrétní věci aplikovat a použije pouze ustanovení zákona. V předchozí kapitole jsem se již také věnovala hlavním rozdílům mezi Vyhláškou MZ a Metodikou NS.

Spolu se zrušením Vyhlášky MZ byl očekáván především problém a rozpor mezi soudy v tom, jakým způsobem budou náhradu bolestného a ztížení společenského uplatnění rozhodovat. Ze začátku by byla a bude praxe určitě nejednotná, ale v budoucnu by se stav určitě ustálil. Ovšem významnějším problémem byla v té době reálná hrozba toho, že se bude nutné obrátit na soud v každém individuálním případě, kdy dojde k ublížení na zdraví. Jelikož nejčastějším případem, kdy dochází k ublížení na zdraví, jsou dopravní nehody, za něž vyplácí náhradu pojišťovny, byly by v tomto případě nuceny, místo vyplacení pojistného plnění, se s každým případem obrátit na soud. Nejen z těchto důvodů tedy 14. 4. 2014 publikoval na svých stránkách Nejvyšší soud ČR Metodiku k odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění.¹³⁶

Za bolest se dle dřívější vyhlášky MZ považovalo každé tělesné i duševní strádání osoby, která utrpěla škodu na svém zdraví. Jakmile se zdravotní stav poškozeného ustálil, vydal ošetřující lékař lékařský posudek, ve kterém bylo stanoveno bodové ohodnocení škody dle této vyhlášky. Za ztížení společenského uplatnění se dříve považovaly tzv. **trvalé následky**, tedy jaký nepříznivý vliv měla škoda na budoucí život poškozeného, ať už společenský, rodinný, pracovní, sportovní aj. Toto také dle bodové vyhlášky posuzoval lékař ve své zprávě. Výše odškodnění se poté určila na základě bodového ohodnocení lékaře v jeho posudku. 1 bod měl hodnotu 120 Kč, ovšem ve zvlášť závažných případech mohl

---

¹³⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 50/05

¹³⁶ ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 125–126

soud hodnotu jednoho bodu přiměřeně zvýšit. V praxi to bylo možné především v případech, kdy škoda na zdraví měla celoživotně nepříznivé následky, např. u vrcholových sportovců, dětí, mladistvých aj.¹³⁷

Jak již bylo řečeno, v tomto směru poskytla Metodika NS zcela nový systém, který upravuje ztížení společenského uplatnění. Tento systém rozhodně poskytuje větší přehlednost úpravy a je dle mého názoru krokem kupředu. V oblasti kompenzace bolesti se přidržela Metodika úpravy, kterou poskytovala již vyhláška. Za velice přínosný považuji také rozdíl oproti vyhlášce v tom, že posudek sloužící ke stanovení výše odškodnění bolesti již nemusí primárně zpracovávat lékař, ale na základě zdravotnické dokumentace znalec z oboru.

Vyhláška byla také častokrát v minulosti kritizována, proto mnoho jejích odpůrců její zrušení přivítalo. Kritici se především neztotožňovali s tím, že újma na zdraví je hrozně individuální a specifická záležitost, kterou nelze odčinit jenom na základě nějaké tabulky. Jak jsem zmínila výše, bylo možné přiměřeně náhradu zvýšit, ale pravidla pro to byla nejasná. Z toho důvodu ji shledávali nespravedlivou. Na druhou stranu musíme ale také uznat, že jejím prostřednictvím bylo možné mnoho sporů z náhrady újmy na zdraví vyřešit i mimosoudně. Což je v dnešní době prozatím docela nepředstavitelné.¹³⁸ Já se asi úplně nedokážu přiklonit k tomu či onomu názoru. Podle mě měla Vyhláška MZ jak výhody, tak nevýhody. V praxi bych řekla, že byla vnímána spíše pozitivně a dokonce si myslím, že i v současné době je v praxi používána jako pomůcka, minimálně co se trvalých následků týče.

V učebnici občanského práva hmotného z roku 2009 se prof. Švestka vyjádřil k budoucí úpravě náhrady bolestného a ztížení společenského uplatnění v návrhu nového občanského zákoníku, proti zrušení bodového ohodnocení lékařským posudkem dle daného sazebníku. Řekl, že pokud se v nové úpravě uvažuje o tom, že pouze soud bude rozhodovat o výši bolestného a ztížení společenského uplatnění, podle svého uvážení, okolností jednotlivého případu a v krajních situacích dle obecných zásad slušnosti, tak si myslí, že „s *ohledem na absenci jakýchkoli kritérií takto navrhované úpravy nechybějí, zejména z oblasti*

---

¹³⁷ ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanské právo hmotné. 2, díl 3., Závazkové právo. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 550 s. S. 433 – 434

¹³⁸ KADLUBIEC, Vojtěch. Kompenzace nemajetkové újmy na zdraví po 1. 1. 2014 – vybrané aspekty. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck. roč. 2015, č. 17, s. 593–598

právní praxe hlasy, které zejména s ohledem na zachování jednotnosti rozhodování soudů u srovnatelných případů a s tím úzce spojenou právní jistotu doporučují: neopouštět ani v budoucnu pro jednotlivé druhy zdravotního postižení jako důležitou praktickou pomůcku bodový systém určený lékařským posudkem, který by tvořil výchozí základ pro určení celkové nápravy.“¹³⁹

Dr. Mach se vyjádřil ke zrušení vyhlášky MZ a přijetí Metodiky NS spíše negativně. Myslí si, že nastala jakási **dvojkolejnost úpravy**. Tato vyhláška se v praxi totiž nadále používá, protože neexistuje jiná úprava, která by stanovovala zvláštní hodnocení nemajetkové újmy v podobě bolestného a ztížení společenského uplatnění v případě pracovních úrazů nebo nemocí z povolání¹⁴⁰. To znamená, že v současné době budou podle jiných požadavků hodnoceny nemajetkové újmy vzniklé z pracovních úrazů nebo nemocí z povolání a jinak ostatní případy poškození zdraví. Dále ve svém článku upozorňuje na to, že v případě ohodnocení bolestného za zákroky a úrazy, které nastaly po 1. 1. 2014, se použije již nová úprava v Metodice NS. Bolestné může zřejmě posuzovat nadále ošetřující lékař, bez zvláštní kvalifikace, popř. specializovaný znalec. V případě ztížení společenského uplatnění může provést posouzení pouze znalec z oboru stanovení nemajetkové újmy na zdraví.¹⁴¹

Ovšem dne 26. října 2015 došlo opět ke změně a ve Sbírce zákonů vyšlo nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání. To je postaveno na stejných základech jako náhradová vyhláška č. 440/2001 Sb., ale došlo ke zvýšení bodu ze 120,- Kč na 250,- Kč. *„Zajímavostí je, že dle svého přechodného ustanovení (§ 10) se náhradové nařízení vlády použije retroaktivně i na případy bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené přede dnem nabytí účinnosti nařízení, pokud přede dnem nabytí účinnosti ještě nebyl vydán lékařský posudek podle náhradové vyhlášky č. 440/2001 Sb. V praxi se slova ‚vydán‘ budou ze strany poškozených a jejich zástupců jistě lehce účelově vykládat jako*

---

¹³⁹ ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanské právo hmotné. 2, díl 3., Závazkové právo. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 550 s. S. 435

¹⁴⁰ Společné stanovisko Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva zdravotnictví k postupu při odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/17137/stanovisko_odskodnovani.pdf

¹⁴¹ Mach, J. Hodnocení bolestného a ztížení společenského uplatnění lékařem po účinnosti nového občanského zákoníku. Tempus Medicorum. Roč. 2015, č. 7-8, s. 30-31

„vyexpedován do světa“, neboť s ohledem na navýšení bodu bude pro poškozeného bezpochyby výhodnější kompenzace dle náhradového nařízení vlády.“¹⁴²

5.2 Další změny v oblasti náhrady škody

Na úvod této podkapitoly musím uvést opět to, co jsem již v úvodu práce zmiňovala, tedy že hlavní změnou v oblasti náhrady škody je to, že OZ nově využívá pojmu újma, pod kterým se skrývá jak škoda, tak nemajetková újma. Dle mého názoru se to dá považovat spíše za přínos rekodifikace, hlavně z důvodu větší přehlednosti a jasnosti úpravy.

OZ nepřejal § 574 odst. 2 OZ1964, podle kterého jsou neplatné všechny dohody, kterými se někdo vzdává práva, jež má vzniknout až v budoucnosti. V současnosti se poškozený nemůže předem vzdát samostatným prohlášením nebo ujednáním s potenciálním škůdcem práva na náhradu škody způsobené úmyslně, z hrubé nedbalosti, nebo pokud došlo k poškození přirozených práv na jeho osobě. Rovněž potenciální škůdce se nemůže předem zprostit povinnosti k náhradě škody svým prohlášením. Jeho prohlášení může mít ale varovnou funkci a upozorňovat před hrozícím nebezpečím. Např. „*Pozor, pes!*“; „*Pozor, padá sníh ze střechy!*“¹⁴³

Nová úprava přinesla také, již v předchozí kapitole zmíněnou náhodnou škodu, za kterou odpovídá ten, kdo k ní zavedl příčinu. Dále došlo ke zpřesnění definice nutné obrany a krajní nouze, ale základní principy zůstaly stejné. Byl zaveden subjektivní prvek, spočívající v posouzení situace z hlediska toho, jak za daných okolností asi mohla osoba odvracející útok nebo nebezpečí vnímat. Toto popisuje nový pojem, tzv. omluvitelné vzrušení mysli.¹⁴⁴

Změna v oblasti náhrady újmy na zdraví je jednou ze základních rekodifikačních změn v OZ. Především došlo k zrušení pevně určených částek k odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění poškozeného, určených dle vyhlášky Ministerstva zdravotnictví. Zrušeno bylo i jednorázové odškodnění

---

¹⁴² MALIŠ, Daniel. Dvojkolejná úprava výše náhrad nemajetkové újmy na zdraví – v čem spočívá a co s ní? Epravo.cz [online]. 2015 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/dvojkolejna-uprava-vyse-nahrad-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-v-čem-spočívá-a-co-s-ni-99895.html>

¹⁴³ ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. S. 1022

¹⁴⁴ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. et al. Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 829 s. S. 445

za škodu usmrcením pozůstalým. K určení výše náhrady újmy se dle nové úpravy musí přihlídnout k dalším individuálním okolnostem případu. Pokud to nepůjde, má se stanovit výše na základě tzv. zásad slušnosti.¹⁴⁵

Nově je upravena i náhrada bezplatných prací konaných poškozeným pro jiného v jeho domácnosti nebo závodu, potom je škůdce povinen nahradit této osobě to, oč v důsledku újmy na zdraví poškozeného přišla, peněžitým důchodem.¹⁴⁶

S rekodifikací občanského zákoníku přišlo také především zvýšení nároků pozůstalých po zemřelém. Škůdce je totiž povinen poskytnout peněžitým důchodem náhradu nákladů na výživu pozůstalým, kterou jim poskytoval ke dni své smrti zemřelý. Výše nároku se vypočte jako rozdíl mezi dávkami důchodového zabezpečení, které jsou poskytované pro stejný důvod a tím, co by poškozený poskytoval, pokud by nedošlo k jeho zranění. Novinkou je také to, že může být, z důvodu slušnosti, přiznán příspěvek na výživné i jiné osobě, pokud jí zemřelý tento příspěvek dával, ačkoliv k tomu nebyl ze zákona povinný.¹⁴⁷

Další novinkou je možnost soudu přiznat na žádost poškozeného jednorázové odškodnění, tzv. odbytné, místo peněžitého důchodu, jsou-li pro to náležité důvody. V předchozí úpravě byla povinná písemná dohoda mezi škůdcem i poškozeným o jednorázovém odškodnění.¹⁴⁸

V případech, že škůdce způsobil újmu protiprávním činem za zvláštních okolností, mezi něž patří např. způsobení újmy úmyslně, ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky, s úmyslem ničit aj., je nově povinen škůdce odčinit nemajetkovou újmu též osobám, které ji pociťují jako vlastní neštěstí a nelze ji odčinit jinak.¹⁴⁹

---

¹⁴⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. et al. Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 829 s. S. 457

¹⁴⁶ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. et al. Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 829 s. S. 459

¹⁴⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. et al. Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 829 s. S. 459

¹⁴⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. et al. Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 829 s. S. 460

¹⁴⁹ Tamtéž. S. 460

Dříve byla poměrně ucelená úprava odpovědnosti za škodu též v obchodním zákoníku, jež měla ve vztahu k občanskoprávní úpravě vztah speciální, což znamená, že před ní měla přednost. Jednalo se o tzv. *lex specialis*, nicméně byla občanskoprávní úprava subsidiárně použitelná i v obchodních vztazích. Postavení zvláštní/ speciální úpravy vůči OZ1964 měla dříve také úprava pracovněprávní odpovědnosti za škodu v zákoníku práce. Nejen v těchto zákonech se vyskytovala zvláštní občanskoprávní úprava odpovědnosti za škodu, příkladem může být např. zákon o pozemních komunikacích, zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku a další. Dle prof. Švestky v učebnici občanského práva z roku 2009 bude „ *jedním z úkolů občanského zákoníku připravovaného v rámci celkové soukromoprávní rekonstrukce mj. účelně a funkčně integrovat existující české soukromoprávní úpravy – doposud obsažené v kodexech či ve zvláštních zákonech – i v oblasti odpovědnosti za škodu (deliktní odpovědnosti).*“¹⁵⁰

V § 13 OZ1964 byly upraveny 4 možnosti ochrany osobnosti – nárok zdržovací, odstraňovací, přiměřené zadostiučinění a náhrada nemajetkové újmy v penězích. Ustanovení § 16 OZ1964 odkazovalo v případě způsobené škody na § 415 a násl. téhož předpisu, což mělo za důsledek vznik situací, typicky v případech zásahu do zdraví člověka, kdy byly shodné nároky žalovány dvakrát. Z titulu ochrany osobnosti a rovněž i z titulu náhrady škody. V nové úpravě došlo v tomto směru k významné změně, která by měla pomoci k odstranění dvojího uplatňování nároků, postupuje se nyní pouze podle úpravy o náhradě újmy. Což je dle mého názoru bezesporu věc, která přispěje k větší přehlednosti a ucelenosti úpravy. Také došlo ke sjednocení věcné příslušnosti soudů rozhodujících tyto dva spory. Z § 9 odst. 2 zákona č. 99/1963, občanský soudní řád, byla, s účinností od 1. 1. 2014, vypuštěna věcná příslušnost krajských soudů pro rozhodování sporů z ochrany osobnosti. I pro tyto spory je nově tedy věcně příslušný okresní soud.¹⁵¹

Nově se mohou, po smrti poškozeného, domáhat náhrady bolestného nebo ztížení společenského uplatnění i jeho dědici. Dříve to nebylo možné, jelikož

¹⁵⁰ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanské právo hmotné. 2, díl 3., Závazkové právo. 5., jubilejní aktualiz.* vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 550 s. S. 375–376

¹⁵¹ VÍTOVÁ, Blanka, DOHNAL, Jakub a KOTULA, Jan. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. 1. vydání.* Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2015. 335 stran. Právo. S. 214 – 215

OZ1964 stanovil, že „*smrtí věřitele právo zanikne, bylo-li plnění omezeno jen na jeho osobu; zanikne i právo na bolestné a na náhradu za ztížení společenského uplatnění.*“¹⁵²

OZ1964 přiznával pozůstalým pouze jednorázové odškodnění za škodu usmrcení v zákonem stanovené výši, a to:

- „ a) *manželovi nebo manželce 240 000 Kč,*
- b) každému dítěti 240 000 Kč,*
- c) každému rodiči 240 000 Kč,*
- d) každému rodiči při ztrátě dosud nenarozeného počatého dítěte 85 000 Kč,*
- e) každému sourozenci zesnulého 175 000 Kč,*
- f) každé další blízké osobě žijící ve společné domácnosti s usmrceným v době vzniku události, která byla příčinou škody na zdraví s následkem jeho smrti, 240 000 Kč.“*¹⁵³ OZ nijak přesně výši odškodnění za zemřelého nestanovuje, proto soud bude muset každý jednotlivý případ zvážit ze všech okolností, primárně především bude zkoumat, jaký byl vztah osoby blízké k zesnulému. V případech, kdy osoba blízká nebude prožívat v důsledku úmrtí bližního žádné velké duševní útrapy, ovšem nárok na zadostiučinění přesto bude mít, budou subsidiárně využívány zásady slušnosti. Jedná se o případy, kdy osoba není schopna rozpoznat důležitost takovéto události, např. tedy osoby nesvéprávné a děti.¹⁵⁴

Další novinkou je také to, že se pozůstalí mohou domáhat přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou úmrtím jejich osoby blízké, ale i v případě zvlášť závažného ublížení na zdraví této osoby blízké. Zvlášť závažné ublížení na zdraví má totiž následek nejen pro zraněného, ale i pro osobu jemu blízkou. Tato situace nezasáhne pouze poškozeného, ale i celou jeho rodinu a osoby jemu blízké. Jedná se i o zásah do jejich osobnostních práv, jelikož je potřeba se přizpůsobit novému stavu a změnit obvyklý způsob života celé rodiny. V důsledku zranění s trvalými následky nebude člen rodiny schopný aktivit, které spolu s rodinou před úrazem provozovali. A v důsledku toho je samozřejmě předpokládáno, že ani osoby jemu blízké nebudou moci bez něj dřívější aktivity provozovat (a ani nebudou chtít) a budou se muset přizpůsobit jeho novému

¹⁵² § 579 odst. 2 zákona č. 40/1964, občanský zákoník

¹⁵³ § 444 odst. 3 zákona č. 40/1964, občanský zákoník

¹⁵⁴ ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 130–131

způsobu života. Z toho důvodu se domnívám, že se jedná o velký zásah nejen do osobní integrity zraněného člověka, ale i do osobnostních práv jeho příbuzných a osob nejbližších. Proto by se v budoucnu měla přiznávat obdobně vysoká náhrada, jako v případě usmrcení, také za vzniklé duševní útrapy a obtíže osobám blízkým za způsobené závažné ublížení na zdraví jejich příbuzného.¹⁵⁵

V případě nákladů spojených s případným **pohřbem** usmrceného je novinkou, že se musí při jejich uhrazení škůdcem přihlídnout ke zvyklostem a okolnostem jednotlivého případu, což v předchozí úpravě chybělo. Je to z toho důvodu, že každý případ je individuální a některé pohřby mohou být vzhledem k okolnostem honosnější, jiné méně. Novinkou je v OZ také tzv. **odbytné**. To je případ, kdy poškozený požádá soud, aby mu jej přiznal namísto peněžitého důchodu, má-li pro to důležitý důvod. Předtím to bylo možné jenom za podmínky, že se na budoucím úplném a konečném vypořádání, ve formě jednorázového odškodnění, písemně dohodli škůdce, neboli povinný a oprávněný.

156

---

¹⁵⁵ ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). S. 131

¹⁵⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva. 1. vyd. [Praha]: C.H. Beck, 2012. xiv, 792 s. S. 666–668

6. Závěr

Jak jsem již ve své práci několikrát zmínila, zdraví člověka je nejdůležitější hodnotou v životě. Nejen z tohoto důvodu se tedy domnívám, že úprava týkající se náhrady újmy na zdraví člověka by měla být ucelená, přehledná a podrobná, aby poskytovala tomuto statku dostatečné zhodnocení. V tomto směru si myslím, že prošla úprava náhrady újmy na zdraví dle mého názoru velkou změnou, a to k lepšímu.

S rekodifikací občanského zákoníku přišlo spoustu změn právě i v oblasti újmy na zdraví. K jeho účinnosti byla zrušena vyhláška č. 440/2001 Sb. Ministerstva zdravotnictví České republiky, která se věnovala odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění rovněž v případech nemocí z povolání a pracovních úrazů. Ačkoliv je velice těžké hodnotit po dvouleté účinnosti „nového“ občanského zákoníku jeho působení v této oblasti, přesto jsem se v práci pokusila o srovnání se starou úpravou a vymezila jsem hlavní přínosy i nedostatky, které se v nové úpravě objevily. Také jsem v práci zmínila, jaký byl dopad změny občanskoprávní úpravy na veřejnost, především zrušení výše jmenované vyhlášky. Její zrušení totiž přineslo u odborné veřejnosti veliký strach a obavy z toho, jak budou soudy v praxi řešit náhradu újmy na zdraví dle jediného paragrafu, s využitím zásad slušnosti. Nezbytností proto bylo vytvořit nějaký prováděcí předpis, jenž by tuto problematiku upravil a nahradil zrušenou vyhlášku MZ. K tomu se postavil Nejvyšší soud a spolu s dalšími odborníky z právnických a medicínských odvětví vytvořil Metodiku Nejvyššího soudu k odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění. Tím byly částečně obavy potlačeny, ovšem začalo se zase diskutovat nad tím, jak se v praxi budou odškodňovat náhrady v pracovněprávních vztazích. Z toho důvodu vydalo Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo práce a sociálních věcí společné stanovisko, že se bude k odškodnění těchto institutů nadále užívat zrušená vyhláška. Ovšem později opět došlo ke změně a ve Sbírce zákonů vyšlo nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání. To znamená, že v současné době existuje určitá dvojkolejnost úpravy. Pracovněprávní úrazy se odškodňují na základě nařízení vlády a ostatní poškození zdraví na základě Metodiky NS.

Nechci se pouštět do hodnocení nové úpravy, protože si myslím, že by to bylo vzhledem k tomu, že reálný dopad této úpravy na aplikační praxi poznáme až v průběhu několika dalších let, zbytečné. Přesto ji v celku spatřuji spíše jako pozitivní.

Jelikož je toto téma velice obsáhlé, snažila jsem se práci postupovat tak, abych vytvořila jakýsi ucelený přehled o právní úpravě náhrady újmy. A to jak v nové úpravě, tak i úpravě staré. V tom spatřuji hlavní smysl své práce. Od obecného uvedení do tématu a přiblížení základních pojmů jsem se postupně přesunula k jádru tématu, tedy k jednotlivým druhům náhrady újmy při ublížení na zdraví a usmrcení, které jsem se snažila co nejsystematičtěji a nejpodrobněji vysvětlit. V další kapitole jsem se plně věnovala Metodice Nejvyššího soudu. Na závěr jsem se pokusila shrnout srovnání staré a nové úpravy. Především jsem připomenula zrušenou vyhlášku Ministerstva zdravotnictví.

Na začátku psaní této diplomové práce jsem si určila za cíl vytvořit ucelenou úpravu tématu, která bude shrnovat danou problematiku co nejjednodušším a nejpřehlednějším způsobem. Což se mi dle mého názoru podařilo.

Resumé

This thesis describes compensations of health damages in Czech republic. I chose this theme, because it is a very important area of law and anyone of us can be injured. Health is our most important value, so it is worth to know how to claim our rights. My thesis is divided into an introduction, four main chapters, where I try to approximate this issue and the end.

In the first part of my thesis, I try to explain the basic concepts of immaterial damage. Then, I divide the different kinds of compensations of health damage or death to material and immaterial. I also write about some important judgements of civil courts and try to provide a bit of comparison with foreign countries, especially with Austria, in this case.

In the other part of my thesis, I entertain the new Methodics of High Court of Czech republic. I discuss the painful and more difficult social application after health injury. Then, I concentrate on the canceled notice of the Ministry of Health which is still used when it comes to medical practices. At the end of this thesis I write about the main legislative changes of about damages in new civil code.

Seznam použitých zkratk

ABGB – Všeobecný zákoník občanský z r. 1811

LZPS - zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Metodika NS - Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku)

MKF - Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

OZ1964 – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

TrZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

ÚS – Ústavní soud České republiky

Vyhláška MZ - Vyhláška Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 440/2001 Sb.

Seznam použité literatury

Odborné knihy

ACHOUR, Gabriel a PELIKÁN, Martin. Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-231-0.

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. et al. Nový občanský zákoník: srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 829 s. ISBN 978-80-7380-413-8.

ELIÁŠ, Karel a kol. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2.

ELIÁŠ, Karel. Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-493-4.

HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8.

NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. Nový občanský zákoník. 1. vyd. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8.

SVEJKOVSKÝ, Jaroslav a kol. Nový občanský zákoník: srovnání nové a současné úpravy občanského práva. 1. vyd. [Praha]: C.H. Beck, 2012. xiv, 792 s. ISBN 978-80-7400-423-0.

ŠVESTKA, Jiří a kol. Občanské právo hmotné. 2, díl 3., Závazkové právo. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 550 s. ISBN 978-80-7357-473-4.

VÍTOVÁ, Blanka, DOHNAL, Jakub a KOTULA, Jan. Náhrada majetkové a nemajetkové újmy v novém občanském zákoníku: komentář k § 2894 až § 2971: metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. 1. vydání.

Olomouc: Nakladatelství ANAG, 2015. 335 stran. Právo. ISBN 978-80-7263-940-3.

VOJTEK, Petr, ed. Přehled judikatury ve věcech náhrady škody. Praha: ASPI, 2006. 711 s. Judikatura. ISBN 80-7357-194-3.

Odborné články

JANOUSK, Michal. Odškodňování podle zásad slušnosti? Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck. Roč. 2015, č. 19, s. 667–674. ISSN 1210-6410.

KADLUBIEC, Vojtěch. Kompenzace nemajetkové újmy na zdraví po 1. 1. 2014 – vybrané aspekty. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C. H. Beck. Roč. 2015, č. 17, s. 593–598. ISSN 1210-6410.

Mach, J. Hodnocení bolestného a ztížení společenského uplatnění lékařem po účinnosti nového občanského zákoníku. Tempus Medicorum. Roč. 2015, č. 7-8, s. 30-31. ISSN 1214-7524.

MALIŠ, Daniel. Nová metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví - zatím z části nehotová, ale velmi užitečná. Epravo.cz [online]. 2014 [cit. 2016-03-07]. ISSN 1213 -189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-metodika-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-zatim-zcasti-nehotova-ale-velmi-uzitecna-94311.html>

MALIŠ, Daniel. Dvojkolejná úprava výše náhrad nemajetkové újmy na zdraví – v čem spočívá a co s ní? Epravo.cz [online]. 2015 [cit. 2016-03-18]. ISSN 1213 -189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/dvojkolejna-uprava-vyse-nahrad-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-v-cem-spociva-a-co-s-ni-99895.html>

MALIŠ, Daniel. Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví popáté a naposledy – přehled „externích“ změn Metodiky. Epravo.cz [online]. 2015 [cit. 2016-03-26]. ISSN 1213 - 189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/metodika-nejvyssiho-soudu-k-nahrade-nemajetkove-ujmy-na-zdravi-popate-a-naposledy-prehled-externich-zmen-metodiky-98535.html>

Rozsudky

Nález Ústavního soudu ze dne 24. 8. 2015 sp. zn. I. ÚS 870/14

Nález Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2007 sp. zn. Pl. ÚS 50/05

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2008 sp. zn. I. ÚS 1919/08

Usnesení ÚS ze dne 20. 3. 2013 sp. zn. II. ÚS 2963/12

Internetové zdroje

<http://www.schmerzensgeld.info>

https://www.czso.cz/csu/czso/umrtnostni_tabulky

<http://www.who.int/trade/glossary/story046/en/>

http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Metodika

http://www.mpsv.cz/files/clanky/9867/klasifikace_funkcnich_schopnosti_disabilit_y_zdravi.pdf

http://www.mpsv.cz/files/clanky/17137/stanovisko_odskodnovani.pdf

<https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2015>

www.skoleniznalcu.cz

<https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Dokumentnummer=NOR12019069&ResultFunctionToken=de2491ca-1893-4ff0-bdf2-eeb631cfc14&Position=1&Kundmachungsorgan=&Index=&Titel=&Gesetzesnummer=&VonArtikel=&BisArtikel=&VonParagraf=&BisParagraf=&VonAnlage=&BisAnlage=&Typ=&Kundmachungsnummer=&Unterzeichnungsdatum=&FassungVom=24.03.2016&VonInkrafttredatum=&BisInkrafttredatum=&VonAusserkrafttredatum=&BisAusserkrafttredatum=&NormabschnittnummerKombination=Und&ImRisSeit=Undefined&ResultPageSize=100&Suchworte=%C2%A7+1325>

Právní předpisy

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963, občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, JGS Nr. 946/1811

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví ČR č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění

Metodika Nejvyššího soudu ČR k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku)